

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

**“БАГИЙН НИЙТИЙН ХУРЛААР БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ
БОЛОН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭЛЭЛЦҮҮЛСЭН
БАЙДАЛД ҮНЭЛГЭЭ” ХИЙХ ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

Захиалагч: Байгаль Орчин, Аялал Жуулчлалын Яам

Санхүүжүүлэгч: Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Хөгжлийн Хөтөлбөр

Зөвлөх: М.Энхмэнд

Улаанбаатар хот

2017-02-17

Агуулга

Талархал.....	3
Товчилсон үгийн жагсаалт.....	4
Зургийн жагсаалт.....	5
Графикийн жагсаалт.....	6
Хүснэгтийн жагсаалт.....	7

Нэг. Өнөөгийн байдал.....	8
1.1. Судалгааны зорилго	
1.2. Судалгааны хамрах хүрээ	
1.3. Судалгааны арга зүй	

Хоёр. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг 2012-2016 оны хооронд багийн нийтийн хурлаар хэлэлцүүлсэн байдал.....	9-10
---	------

2.1. Архангай аймаг.....	11-12
2.2. Баян-Өлгий аймаг.....	13-14
2.3. Баянхонгор аймаг.....	15-16
2.4. Булган аймаг.....	17-18
2.5. Говь- Алтай аймаг.....	19-20
2.6. Дархан уул аймаг.....	21-22
2.7. Дорноговь аймаг.....	23-26
2.8. Дорнод аймаг.....	27-29
2.9. Дундговь аймаг.....	30-32
2.10. Завхан аймаг.....	33-33
2.11. Орхон аймаг.....	34-35
2.12. Өвөрхангай аймаг.....	36-38
2.13. Өмнөговь аймаг.....	39-40
2.14. Сүхбаатар аймаг.....	41-43
2.15. Сэлэнгэ аймаг.....	43-45
2.16. Төв аймаг.....	46-51
2.17. Увс аймаг.....	52-53
2.18. Улаанбаатар хот.....	54-56
2.19. Ховд аймаг.....	57-58
2.20. Хөвсгөл аймаг.....	59-59
2.21. Хэнтий аймаг.....	60-62

Гурав. Дүгнэлт, зөвлөмж.....	63-70
3.1.1. Төсөл хэрэгжсэн аймаг, сум	
3.1.2. Ашигт малтмалын төрөл	
3.1.3. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргааны санал	
3.1.4. Багийн Нийтийн Хурлын ирц	
3.1.5. Багийн Нийтийн Хурлаас гарсан санал, хүсэлт	
3.2. Зөвлөмж	

Дөрөв. Шинэчлэн найруулах болон нэмэлтээр оруулах эрх зүйн актын төсөл..... 71-73

4.1. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал

4.2. Өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл

Тав. Хавсралт..... 74-78

5.1. Нийтлэг шаардлага хангаж буй санал, тэмдэглэлийн хуулбар

5.2. Нийтлэг шаардлага хангахгүй санал, тэмдэглэлийн хуулбар

5.3. Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ хийсэн эрх бүхий аж ахуйн нэгжийн жагсаалт

Товчилсон үгийн жагсаалт

1. АБОГ	Аймгийн Байгаль орчны газар
2. АЗД	Аймгийн Засаг дарга
3. АЗДТГ	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар
4. АМГТГ	Ашигт малтмал, газрын тосны газар
5. БОАЖЯ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
6. БЗД	Багийн Засаг дарга
7. БОННУ	Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ
8. БИНХ	Багийн Иргэдийн Нийтийн Хурал
9. ДЗД	Дүүргийн Засаг дарга
10. ИНХ	Иргэдийн нийтийн хурал
11. ИНХД	Иргэдийн нийтийн хурлын дарга
12. ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
13. ИТХД	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын дарга
14. СЗД	Сумын Засаг дарга
15. УИХ	Улсын Их Хурал
16. УСХ	Үндэсний Статистикийн Хороо

Зургийн жагсаалт

1. Зураг 1. Архангай аймаг.....	11
2. Зураг 2. Баян-Өлгий аймаг.....	13
3. Зураг 3. Баянхонгор аймаг.....	15
4. Зураг 4. Булган аймаг.....	17
5. Зураг 5. Говь- Алтай аймаг.....	19
6. Зураг 6. Дархан уул аймаг.....	21
7. Зураг 7. Дорноговь аймаг.....	23
8. Зураг 8. Дорнод аймаг.....	27
9. Зураг 9. Дундговь аймаг.....	30
10. Зураг 10. Завхан аймаг.....	32
11. Зураг 11. Орхон аймаг.....	34
12. Зураг 12. Өвөрхангай аймаг.....	36
13. Зураг 13. Өмнөговь аймаг.....	38
14. Зураг 14. Сүхбаатар аймаг.....	41
15. Зураг 15. Сэлэнгэ аймаг.....	44
16. Зураг 16. Төв аймаг.....	46
17. Зураг 17. Увс аймаг.....	52
18. Зураг 18. Улаанбаатар хот.....	54
19. Зураг 19. Ховд аймаг.....	57
20. Зураг 20. Хөвсгөл аймаг.....	59
21. Зураг 21. Хэнтий аймаг.....	60
22. Зураг 22. Уул уурхайн төслийн тоо /2012-2016/.....	63

Графикийн жагсаалт

1. График 1. Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан тайлангийн тоо 2012-2016.....	9
2. График 2. Хүчин төгөлдөр тусгай зөвшөөрлийн тоо, жилийн эцсийн байдлаар, 2008-2016.....	10
3. График 3. Нарийвчилсан үнэлгээ хийсэн аж ахуйн нэгж.....	10
4. График 4. Ашиглаж эхэлсэн ордуудын ашигт малтмалын төрөл	64
5. График 5. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргааны саналыг гаргасан субъектүүд.....	64
6. График 6. Багийн нийтийн хурал болсон газрууд.....	65
7. График 7. Багийн нийтийн хурлын ирцийг, хуулийн шаардлагатай харьцуулж үзэхэд.....	66
8. График 8. Багийн Нийтийн Хурлаас гарсан санал, хүсэлт.....	68

Хүснэгтийн жагсаалт

1. Хүснэгт 1. Хуралдааны ирц /Архангай аймаг/.....	11
2. Хүснэгт 2. Уул уурхайн төсөл /Архангай аймаг 2012-2016/.....	12
3. Хүснэгт 3. Хуралдааны ирц /Баян-Өлгий аймаг/.....	13
4. Хүснэгт 4. Уул уурхайн төсөл /Баян-Өлгий аймаг 2012-2016/.....	14
5. Хүснэгт 5. Хуралдааны ирц /Баянхонгор аймаг/.....	15
6. Хүснэгт 6. Уул уурхайн төсөл /Баянхонгор аймаг 2012-2016/.....	16
7. Хүснэгт 7. Хуралдааны ирц /Булган аймаг /.....	17
8. Хүснэгт 8. Уул уурхайн төсөл /Булган аймаг 2012-2016/.....	18
9. Хүснэгт 9. Хуралдааны ирц /Говь- Алтай аймаг/.....	19
10. Хүснэгт 10. Уул уурхайн төсөл /Говь- Алтай аймаг 2012-2016/.....	20
11. Хүснэгт 11. Хуралдааны ирц /Дархан уул аймаг/.....	21
12. Хүснэгт 12. Уул уурхайн төсөл /Дархан уул аймаг 2012-2016/.....	22
13. Хүснэгт 13. Хуралдааны ирц /Дорноговь аймаг/.....	23
14. Хүснэгт 14. Уул уурхайн төсөл /Дорноговь аймаг 2012-2016/.....	24
15. Хүснэгт 15. Хуралдааны ирц /Дорнод аймаг /2012-2016/.....	27
16. Хүснэгт 16. Уул уурхайн төсөл /Дорнод аймаг 2012-2016/.....	28
17. Хүснэгт 17. Хуралдааны ирц /Дундговь аймаг/.....	30
18. Хүснэгт 18. Уул уурхайн төсөл /Дундговь аймаг 2012-2016/.....	31
19. Хүснэгт 19. Хуралдааны ирц /Завхан аймаг/.....	33
20. Хүснэгт 20. Уул уурхайн төсөл /Завхан аймаг /2012-2016/.....	33
21. Хүснэгт 21. Хуралдааны ирц /Орхон аймаг/.....	34
22. Хүснэгт 22. Уул уурхайн төсөл /Орхон аймаг /2012-2016/.....	34
23. Хүснэгт 23. Хуралдааны ирц /Өвөрхангай аймаг/.....	36
24. Хүснэгт 24. Уул уурхайн төсөл /Өвөрхангай аймаг 2012-2016/.....	37
25. Хүснэгт 25. Хуралдааны ирц /Өмнөговь аймаг/.....	38
26. Хүснэгт 26. Уул уурхайн төсөл /Өмнөговь аймаг 2012-2016/.....	39
27. Хүснэгт 27. Хуралдааны ирц /Сүхбаатар аймаг/.....	41
28. Хүснэгт 28. Уул уурхайн төсөл /Сүхбаатар аймаг 2012-2016/.....	42
29. Хүснэгт 29. Хуралдааны ирц /Сэлэнгэ аймаг/ /2012-2016/.....	44
30. Хүснэгт 30. Уул уурхайн төсөл /Сэлэнгэ аймаг 2012-2016/.....	45
31. Хүснэгт. 31. Хуралдааны ирц /Төв аймаг /.....	46
32. Хүснэгт 32. Уул уурхайн төсөл /Төв аймаг /2012-2016/.....	48
33. Хүснэгт 33. Хуралдааны ирц /Увс аймаг /.....	52
34. Хүснэгт 34. Уул уурхайн төсөл /Увс аймаг 2012-2016/.....	53
35. Хүснэгт 35. Хуралдааны ирц /Улаанбаатар хот/.....	54
36. Хүснэгт 36. Уул уурхайн төсөл /Улаанбаатар хот 2012-2016/.....	55
37. Хүснэгт 37. Хуралдааны ирц /Ховд аймаг/.....	58
38. Хүснэгт 38. Уул уурхайн төсөл /Ховд аймаг /2012-2016/.....	59
39. Хүснэгт 39. Хуралдааны ирц /Хөвсгөл аймаг /2012-2016/.....	59
40. Хүснэгт 40. Уул уурхайн төсөл /Хөвсгөл аймаг /2012-2016/.....	60
41. Хүснэгт 41. Хуралдааны ирц /Хэнтий аймаг /2012-2016/.....	61
42. Хүснэгт 42. Уул уурхайн төсөл /Хэнтий аймаг 2012-2016/.....	63
43. Хүснэгт 43. Багийн Нийтийн Хурлын Ирцийн бүртгэлийн загвар.....	70

НЭГ. ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

Байгаль орчны салбарт 2009-2012 онд хийгдсэн эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд салбарын үндсэн харилцааг зохицуулж байсан 33 хуулиас 18 хуулийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилган, бодлогын хувьд шинэ агуулга, зохицуулалтаар шинэчилсэн. Уг эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийг шинэчилсэн найруулгаар УИХ-аас баталсан. Шинэчлэгдэн батлагдсан хуулийг хэрэгжүүлсэн өнгөрсөн 4 жилийн хугацаанд хуулийн зарим зүйл заалт хоорондоо зөрчилдөх, зохицуулалтын хувьд давхцах, тодорхой бус хоёрдмол утга илэрхийлэх, төсөл хэрэгжүүлэгчид эдийн засгийн болоод цаг хугацааны хүндрэл учруулах зэрэг хүндрэл бэрхшээл гарч байгаа тул эдгээр асуудлыг эрх зүйн зохицуулалтын хувьд сайжруулан зохицуулах зайлшгүй шаардлага тулгарч байна.

1.1. Судалгааны зорилго

Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ болон Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг Багийн Нийтийн хурлаар хэлэлцүүлэх нь Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний хэрэгжилтийг сайжруулах болон байгалийн нөөц ашиглан хэрэгжүүлж буй төслөөс байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах замаар орчны бохирдол, доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгох зарчмуудыг хэрэгжүүлэх зохистой арга зам мөн эсэхэд үнэлгээ хийж дүгнэлт гарган, эрхзүйн орчныг сайжруулах зөвлөмж боловсруулахад энэхүү судалгааны ажлын зорилго оршино.

1.2. Судалгааны хамрах хүрээ

Судалгааг 2012 оноос 2016 онуудын хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний Мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцэж батлагдсан уул уурхайн төслүүдэд авагдсан төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаа, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэдийн нийтийн хурлын санал, тэмдэглэлийн өнөөгийн байдлыг холбогдох эх үүсвэрээс түүвэрлэн, үнэлгээ хийж дүгнэлт гарган, эрхзүйн орчныг сайжруулах зөвлөмж боловсруулна.

1.3. Судалгааны арга зүй

Зөвлөх нь баримт бичгийн, задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх, харьцуулах аргуудыг хэрэглэн хараат бус, бие даасан, баримтат үндэслэх зарчмыг баримтлан судалгааг хийв.

Хоёр. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг 2012-2016 оны хооронд багийн нийтийн хурлаар хэлэлцүүлсэн байдал

Байгалийн нөөцийг ашиглагч нь хамгаалагч байх зарчим хэрэгжих, Төр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаанд суурилсан байгалийн нөөцийн ашиглалт-хамгаалалтын зөв механизмыг бүрдүүлэх, олон нийтийн оролцоог хангах, орон нутгийн иргэдийг оролцуулж, тэдний санал хүсэлтийг авч байх асуудлыг хуульчилсан нь зарчмын шинжтэй томоохон дэвшил болсон.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.8 дахь заалтад нарийвчилсан үнэлгээний тайланд төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаа, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэдийн нийтийн хурлын санал, тэмдэглэл гэж заасны дагуу байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд заавал авагдах бүрдүүлбэр болсон байна.

Хуулийн хэрэгжилтийг нэг мөр хангуулах, зарим асуудлыг нарийвчлан зохицуулах зорилгоор Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдрийн “Аргачлал батлах тухай” А-117 дугаар тушаалаар “Байгаль орчны стратегийн болон хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал” болон “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний аргачлал” тус тус батлагджээ.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга батлагдсанаас хойш буюу 2012 оноос 2016 оны сүүлийн байдлаар Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яамны Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний Мэргэжлийн зөвлөлөөр нийт 2087 байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан тайлан хэлэлцэж батлагдсанаас ашигт малтмал олборлох 297 төслийн тайлан батлагдсан байна /график 1/. 2012 оноос 2015 оны хооронд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний Мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцэж батлагдсан уул уурхайн төслийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан тайлан харьцангуй тогтмол хэмжээнд буюу 60-74 хооронд хэлбэлзэж байсан байна.

Харин 2016 онд уул уурхайн 38 тайлан хэлэлцэж батлагдсан нь Улсын Их Хурлын ээлжид сонгууль, засгийн газрын шинэ бүрэлдэхүүн түүнийг дагасан яамны бүтэц шинэчлэгдсэн зэргээс дам хамааралтай гэж үзэж болохоор байна.

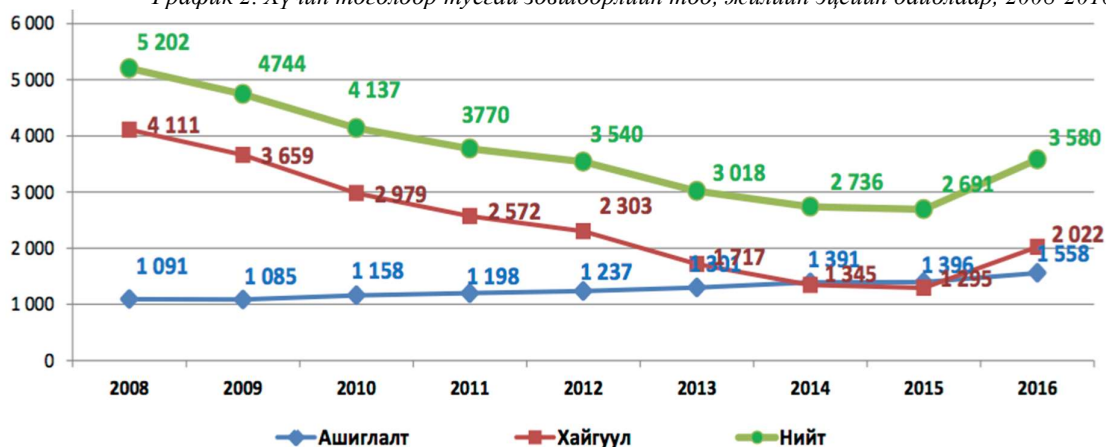
График 1. Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан тайлангийн тоо 2012-2016

Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг шинээр олгохыг хориглох тухай хуулийн үйлчлэл мөн хөрөнгө оруулалтын хэмжээтэй шууд хамааралтайгаар нийт ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн тоо 2008 оноос хойш тогтмол буурч байсан байна.

Улсын Их Хурлаас Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг шинээр олгохыг хориглосон хуулийн үйлчлэх хугацаа 2015 оны 01 дүгээр сараас дуусаж, ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл шинээр олгож эхэлснээр 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар тусгай зөвшөөрлийн тоо 2012 оны түвшинд хүрсэн байна /график 2/.

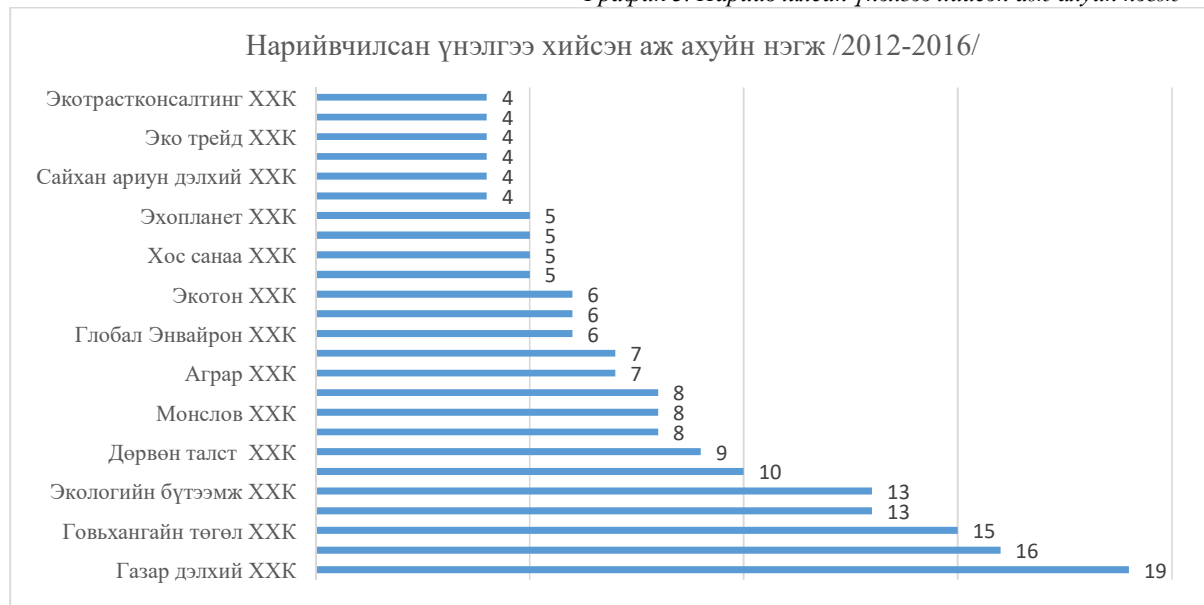
График 2. Хүчин төгөлдөр тусгай зөвшөөрлийн тоо, жилийн эцсийн байдлаар, 2008-2016

Эх сурвалж: АМГТГазар 2017 он

Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ хийх эрх бүхий 84 аж ахуйн нэгж /хавсралт 5.3/ дээрх уул уурхайн төслийн нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулсан байх ба нэр бүхий 25 аж ахуйн нэгж /график 3/ нийт үнэлгээний 66.8 хувийг дангаараа боловсруулсан байна. Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ хийх эрх бүхий дээрх аж ахуйн нэгжүүдийн уул уурхайн төслийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан боловсруулсан байдалд учир дутагдалтай зүйлс байгааг мөн төсөл хэрэгжих газрын захиргааны санал, багийн нийтийн хурлын тэмдэглэл үйлдсэн байдалд зайлшгүй анхаарах шаардлагатай асуудлуудыг энэхүү судалгааны тайлангийн дүгнэлт, зөвлөмж хэсэгт тэмдэглэгдсэн болно.

График 3. Нарийвчилсан үнэлгээ хийсэн аж ахуйн нэгж

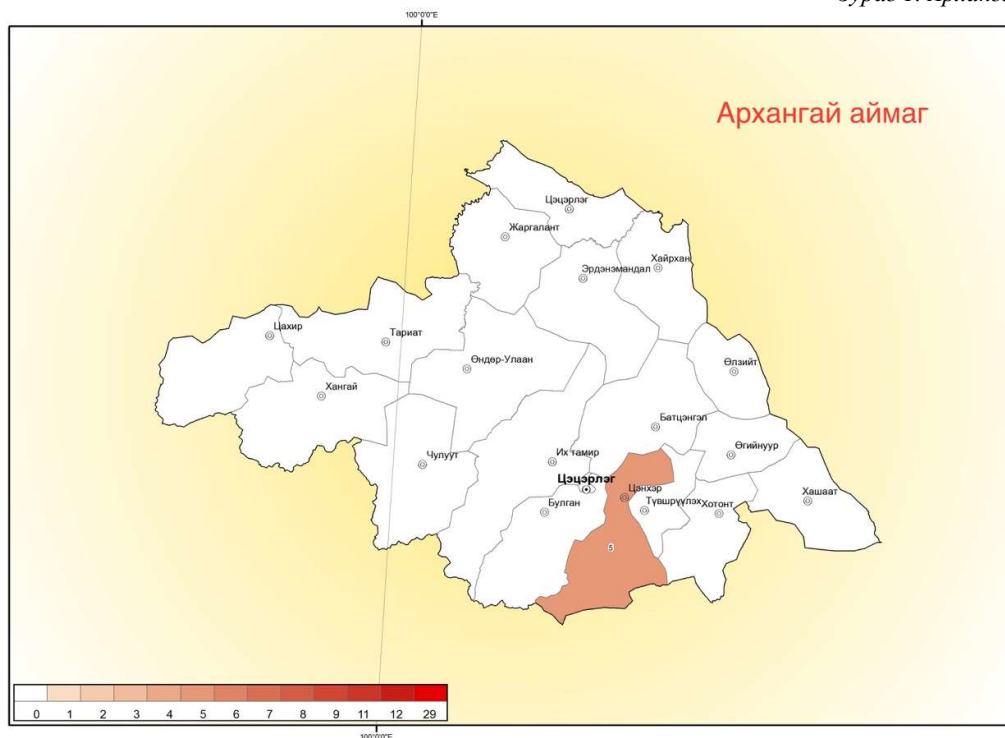

Эх сурвалж: БОАЖЯам 2017 он

2.1. Архангай аймаг

Архангай аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,1 хувийг буюу 78,7 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 26, хайгуулын 15, нийт 41 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр хэлэлцүүлж, батлагдсан алтны орд ашиглах 5 төсөл (хүснэгт 2) байх бөгөөд бүх төслүүд Цэнхэр сум (Зураг 1)-нд хэрэгжиж байна.

Зураг 1. Архангай аймаг

Хүснэгт 1. Хуралдааны ирц /Архангай аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	269	65	67

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
2. Соёлын өвийг хамгаалах
3. Худаг ус нэмж гаргах
4. Бэлэн мөнгө тараахаас илүүтэй малжуулах ажил зохион байгуулах
5. Шинэ техник технологи нэвтрүүлэх
6. Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад санаачилгатай ажиллах
7. Шинэ техник технологи нэвтрүүлэх
8. Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад санаачилгатай ажиллах
9. Зам засуулах
10. Оюутны төлбөр дээр дэмжлэг үзүүлэх, сурагчийн форм авч өгөх
11. Орон нутагт хэрэгтэй бүтээн байгуулалт хийх

¹ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

Хүснэгт 2. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2015	Өлийн голын алтны шороон ордыг ашиглах явцад эвдэрсэн газарт эфель угааж нөхөн сэргээлт хийх	Монгол газар ХХК	Архангай аймгийн Цэнхэр сум	Алт
2015	Харгуйтын алтны шороон ордыг ашиглах явцад эвдэрсэн газарт эфель угааж нөхөн сэргээлт хийх	Монгол газар ХХК	Архангай аймгийн Цэнхэр сум	Алт
2016	Харгуйтын амны баруун салаа алтны шороон орд	Алтай голд ХХК	Архангай аймгийн Цэнхэр сум	Алт
2016	Өлзийт тээлийн алтны шороон орд	БМНС ХХК	Архангай аймгийн Цэнхэр сум	Алт
2016	Өлийн гол алтны шороон ордыг ашиглах	Батбродерс ХХК	Архангай аймгийн Цэнхэр сум	Алт

2.2. Баян-Өлгий аймаг

Баян-Өлгий аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,2 хувийг буюу 337,3 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 25, хайгуулын 63, нийт 88 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна². Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах холимог металлын 1, вольфрамын 2 нийт 3 төсөл (хүснэгт 4)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр хэлэлцэгдэн батлагдсан байх ба бүгд Ногоон нуур сум (зураг 2)-нд хэрэгжиж байна.

Зураг 2. Баян-Өлгий аймаг

Хүснэгт 3. Хуралдааны ирц /Баян-Өлгий аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	210	56.5	52

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Олон хүний хаваржаа өвөлжсөө байгаа мал амьтан хонхорт ороод үхдэг, бордоо, элдэв бодис идээд мал үхдэг асуудалд анхаарч ажиллах

² Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

2. Олборлолт явуулах газар өвөлжсөө, хаваржаа байрладаг уурхайн үйл ажиллагаа явуулахаас татгалзаж байна
3. Багийн ИНХ, БЗД-тай нягт хамтарч ажиллах
4. Уурхайг хурдан хугацаанд ажиллуулах хүсэлтэй
5. Багийн иргэдийн аж амьдрал энэ уурхайтай шууд хамаатай тул ашиглалтад хурдан ороосой гэж хүсэж байна
6. Багт 10 кв шугамаар цахилгаан өгөх
7. Уурхай ашиглалтад орвол хурдан ажилламаар байна
8. Сүмийн гадна талаар хашаа барьж өгөх
9. Тариа тарихад машин, техникээр тусламж үзүүлэх

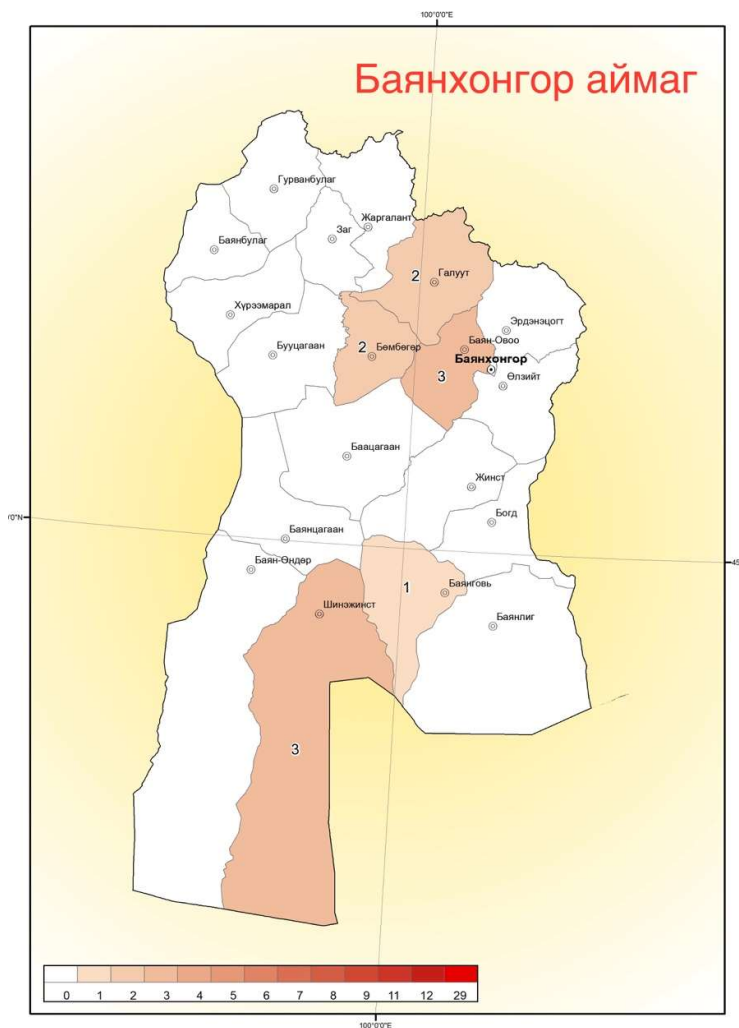
Хүснэгт 4. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2014	Дулаан хар уул холимог металлын ордыг ашиглах	Юүшэнгминг ХХК	Баян-Өлгий аймгийн Ногоон нуур сум	Холимог металл
2015	Улаан уулын вольфрам-ын орд	Лужё орд ХХК	Баян-Өлгий аймгийн Ногоон нуур сум	Вольфрам
2015	Цүнхэгийн вольфрам-ын орд	Лужё орд ХХК	Баян-Өлгий аймгийн Ногоон нуур сум	Вольфрам

2.3. Баянхонгор аймаг

Баянхонгор аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,3 хувийг буюу 546,8 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 82, хайгуулын 100, нийт 182 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна³. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны 8, нүүрсний 2, зэс молибдений 1 нийт 11 төсөл (хүснэгт 6)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр хэлэлцэгдэн батлагдаж Баянговь, Баян овоо, Галуут, Бөмбөгөр, Шинэжинст сумд (зураг 3)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 3. Баянхонгор аймаг

Хүснэгт 5. Хуралдааны ирц /Баянхонгор аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	190	62	47

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Бэлчээр сүйтгэхгүй байх
2. Нутгийн иргэдийн санал бодлыг авч байх

³ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

3. Мөнгөн ус болон бусад хортой бодис хэрэглэхгүй байх
4. Малчдын усны нөөцөд нөлөөлөхгүй байх
5. Орон нутгийн иргэдээс ажилд авах
6. Шинэ техник технологи нэвтрүүлэх
7. Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад санаачилгатай ажиллах
8. Орон нутгаас ажилтан авах
9. Мал багатай иргэдийг малжуулах
10. Багаас их дээд сургуульд амжилттай суралцаж байгаа оюутнуудын сургалтын төлбөрт дэмжлэг үзүүлэх

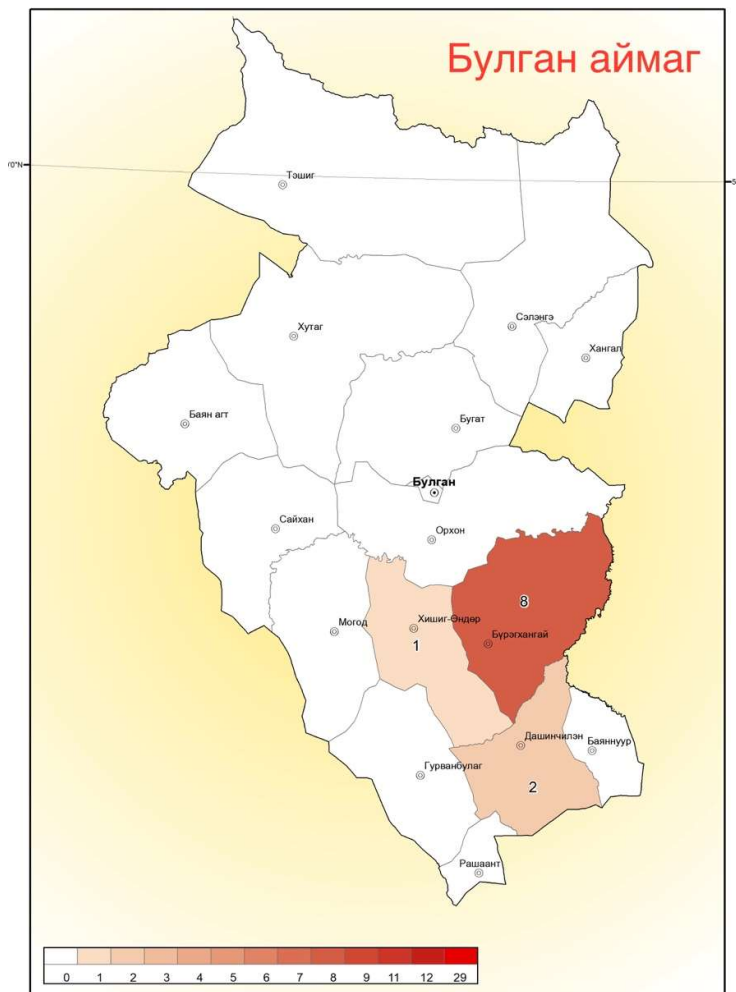
Хүснэгт 6. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Зуун модны молибден-зэсийн орд	Аниан ресорсиз ХХК	Баянхонгор аймгийн Шинэжинст сум	Зэс
2012	Хотгорын нүүрсний орд ашиглах	Гоби коул энд Энержи ХХК	Баянхонгор аймгийн Шинэжинст сум	Нүүрс
2012	Цахир толгойн зэс алтны ордыг ашиглах	Юниверсал коппер ХХК	Баянхонгор аймгийн Баянговь сум	Алт
2013	Цагаан цахир уулын алтны үндсэн орд	Спейшл майнинз ХХК	Баянхонгор аймгийн Баян Овоо сум	Алт
2013	Манж худгийн алтны шороон орд	Нинж мөрөн ХХК	Баянхонгор аймгийн Галуут сум	Алт
2013	Тогоотын амны алтны шороон орд	Ай Эн Ди ХХК	Баянхонгор аймгийн Бөмбөгөр сум	Алт
2014	Хөх толгойн нүүрсний орд	Хуа Бэй Куане ХХК	Баянхонгор аймгийн Шинэжинст сум	Нүүрс
2014	Гучингийн сайр алтны шороон орд	Андын тэмүүлэл	Баянхонгор аймгийн Баян Овоо сум	Алт
2014	Хоолой худаг алтны шороон орд	Тинаха ХХК	Баянхонгор аймаг Галуут сум	Алт
2015	Хатавчийн хөндийн алтны үндсэн орд	Эрдэнэминас ХХК	Баянхонгор аймгийн Бөмбөгөр сум	Алт
2015	Алтны хүдэр баяжуулах	Хонгорын хүдэр ХХК	Баянхонгор аймгийн Баян-Овоо сум	Алт

2.4. Булган аймаг

Булган аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,4 хувийг буюу 598,6 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 65, хайгуулын 69, нийт 134 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна⁴. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны 7, барилгын 2, төмрийн 1 нийт 10 төсөл (хүснэгт 8)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Хишиг-Өндөр, Бүрэгхангай, Дашинчилэн сумд (зураг 4)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 4. Булган аймаг

Хүснэгт 7. Хуралдааны ирц /Булган аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	212	50.2	53

Монгол улсын засаг захиргааны нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.10-т заасан шалгуур үзүүлэлтийг баримтлан авч үзвэл иргэдийн нийтийн хуралд 53 иргэн хүрэлцэн тохиолдолд хурал хүчин төгөлдөр болохоор байна.

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

⁴ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

1. Сумын төвд худалдааны зах барих
2. Мод үржүүлгийн газар байгуулах
3. Хөдөөгийн малчдад хүргэх соёлын үйлчилгээг дэмжих
4. Хүлэмжийн үйл ажиллагааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх
5. Спортын талбайтай болгох
6. Гүний худаг гаргах
7. Орон нутагт ажлын байр нэмэгдүүлэх
8. Төслийг хэрэгжүүлэхэд татгалзах зүйлгүй
9. Орон нутгаас ажилтан авах
10. Мах, сүү, цагаан идээ авч байх
11. Орон нутгаас ажилтан авах
12. Сум орон нутгийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх
13. Тоосжилтыг багасгах тал дээр анхаарч ажиллах
14. Нөхөн сэргээлтийн ажилд орон нутгийн иргэдийг оролцуулах
15. Нэг замаар тээвэрлэлт явуулах

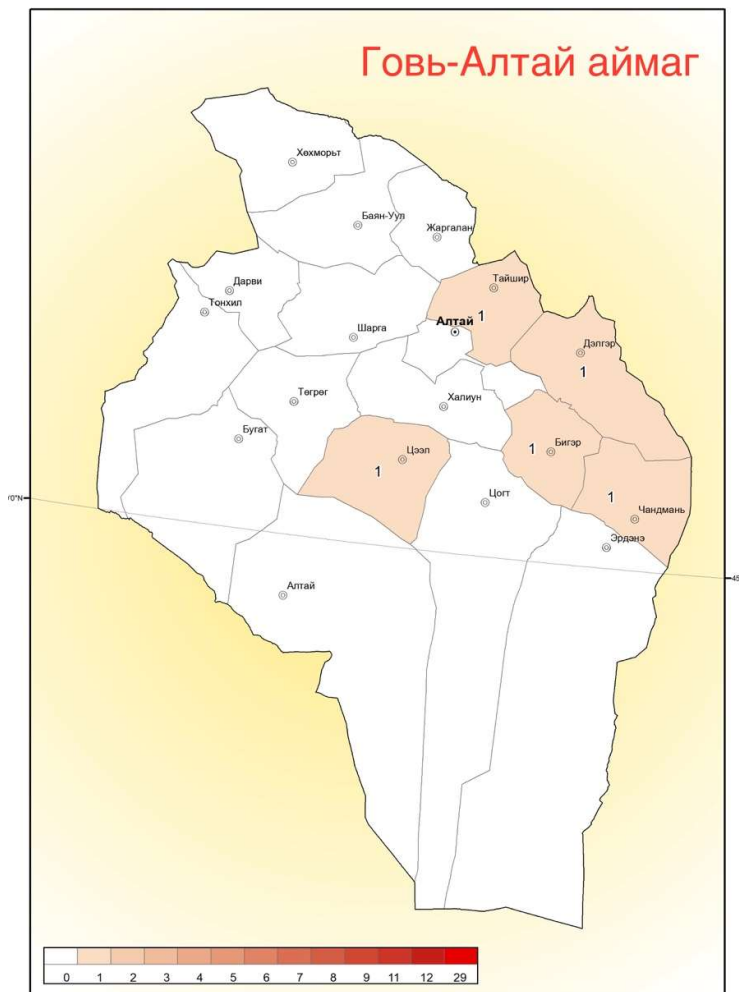
Хүснэгт 8. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмал
2012	Галт уулын шаарганы орд ашиглах	Ариунхайрхан ХХК	Булган аймгийн Хишиг-Өндөр сум	Барилгын чулуу
2012	Алтны шороон ордыг ашиглах	Хүслэмж ХХК	Булган аймгийн Бүрэг хангай сум	Алт
2012	Алтны шороон орд ашиглах	Бэрхийн нурамт ХХК	Булган аймгийн Дашинчилэн сум	Алт
2013	Өгөөмөр алтны шороон ордыг ашиглах	Хос хас ХХК	Булган аймгийн Бүрэгхангай сум	Алт
2013	Өгөөмөр алтны шороон ордыг ашиглах	Хос хас ХХК	Булган аймгийн Бүрэгхангай сум	Алт
2014	Хүрэн булаг орд	Хүрэнбулаг ХХК	Булган аймгийн Бүрэгхангай сум	Барилгын чулуу
2015	Доргонтын алтны шороон орд ашиглах	Алтандорнод Монгол ХХК	Булган аймгийн Дашинчилэн сум	Алт
2015	Цоохор морьт алтны шороон орд ашиглах	Өгөөж баян хангай ХХК	Булган аймгийн Бүрэгхангай сум	Алт
2015	Туулын зүүн дэнжийн алтны шороон орд	Хамтын эх булаг ХХК	Булган аймгийн Бүрэгхангай сум	Алт
2015	Өлзийт овоо төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах	Нүүдэлчин айрон ресурс ХХК	Булган аймгийн Бүрэгхангай сум	Төмөр

2.5. Говь-Алтай аймаг

Говь-Алтай аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,8 хувийг буюу 1326,1 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 43, хайгуулын 149, нийт 192 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна⁵. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны 1, нүүрсний 2, төмрийн 2 нийт 5 төсөл (хүснэгт 10)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Бигэр, Тайшир, Цээл, Чандмань, Дэлгэр сумд (зураг 5)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 5. Говь-Алтай аймаг

Хүснэгт 9. Хуралдааны ирц / Говь-Алтай аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	150	27.5	37

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Хүдэр зөөх замаа засаж янзалсны дараа тээвэрлэлт эхлүүлэх
2. Уурхайн бүсэд хамаарах малчдын өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржааны нөхөн төлбөрийг барагдуулах
3. Ажилчдын байраа сумын төвд байрлуулах

⁵ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

4. Орон нутгаас ажилтан авах
5. Орон нутгийн ядуу, хөгжлийн бэрхиээлтэй, оюутан залууст дэмжлэг үзүүлэх
6. Уурхай тойруулж хамгаалалтын тор татах
7. Нутгийн иргэдэд нүүрсний үнэ хөнгөлж өгөх
8. Уурхайн ойр орчмын зам дагуух нүүрсний хаягдал хогийг цэвэрлэх

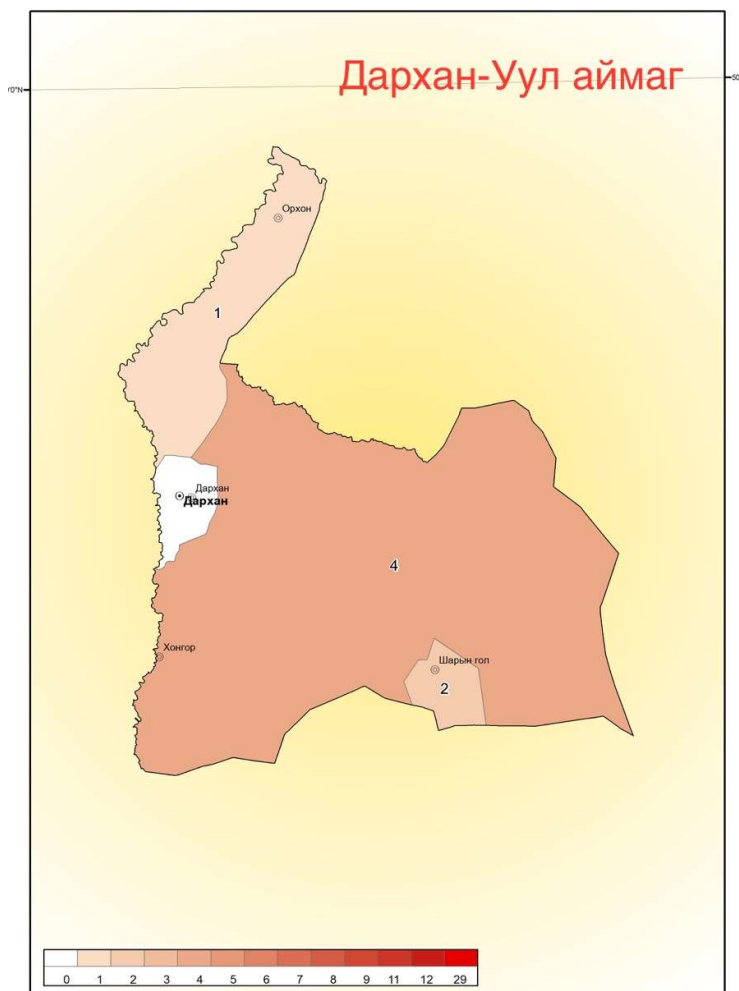
Хүснэгт 10. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

2. Төслийн огноо	3. Төслийн нэр	4. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	6. Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	7. Ашигт малтмалын төрөл
2012	Алтны шороон ордоос ил аргаар олборлох	Марко Поло ХХК	Говь-Алтай аймгийн Бигэр сум	Алт
2012	Бор нурууны төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах	Тайширын хүдэр ХХК	Говь-Алтай Тайшир сум	Төмөр
2013	Таяннуурын төмрийн хүдрийн орд ашиглах	Алтайн хүдэр ХХК	Говь-Алтай аймгийн Цээл сум	Төмөр
2014	Зээгтийн нүүрсний ордын MV-017438 А тоот тусгай зөвшөөрөлтэй Асгатын талбайг ашиглах	Гоби коул энерги ХХК	Говь-Алтай аймгийн Чандмань сум	Нүүрс
2014	Хөв булаг нэртэй газар хүрэн нүүрсний орд ашиглах	Мандал Алтай групп ХХК	Говь-Алтай Дэлгэр сум	Нүүрс

2.6. Дархан-Уул аймаг

Дархан-Уул аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,02 хувийг буюу 26,2 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 68, хайгуулын 23, нийт 91 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна⁶. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны 2, нүүрсний 1, шохойн чулууны 3, элсний 1 нийт 7 төсөл (хүснэгт 12)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Хонгор, Шарын гол, Орхон сумд (зураг 6)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 6. Дархан-Уул аймаг

Хүснэгт 11. Хуралдааны ирц / Говь-Алтай аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	594	57	148

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Орон нутгаас ажилтан авах
2. Тоосжилтыг бага байлгах арга хэмжээ авах
3. Үйлдвэрлэсэн блокийг сумын иргэдэд хөнгөлөлттэй үнээр өгөх
4. Уул уурхайд хэрэглэсэн усаа голд нийлүүлэхгүй байх
5. Орчны бохирдол, тоосжилтыг багасгах

⁶ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

6. Уул уурхайн автомашиныуд батлагдсан замаар явах
7. Цианид натри хэрэглэхгүй байх
8. Багийн төвийг тохижуулах
9. Олон наст ургамал тарих
10. Нөхөн сэргээлт хийхдээ жижиг хэмжээтэй нуур үлдээх

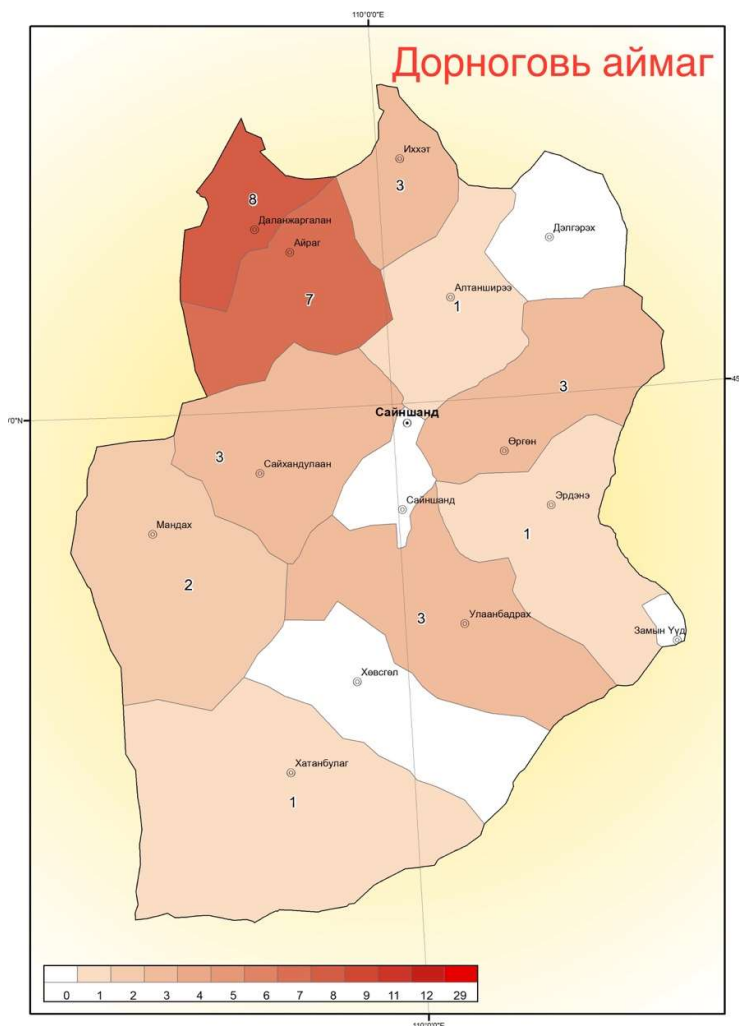
Хүснэгт 12. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Шаазгайтын ил уурхай	Шарын гол ХК	Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сум	Нүүрс
2012	Шийрийн хөндийн шохойн чулууны орд ашиглах	Мөнхболор Эрдэнэ ХХК	Дархан-Уул аймаг Хонгор сум	Шохойн чулуу
2013	Цохио толгой -2 шохойн орд	Идэрхайрхан ХХК	Дархан-Уул аймаг Хонгор сум	Шохойн чулуу
2014	МУ-017362 ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий их булангийн элс хайрганы ордыг ил аргаар ашиглах	Сонсголон хайрхан ХХК	Дархан уул аймгийн Дархан,Орхон сум	Элс
2015	Цогтын шохойн чулууны 5-р орд	Силикат ХХК	Дархан-Уул аймгийн Хонгор сум	Шохойн чулуу
2015	Зоолуухарын алтны шороон орд	Очир ундраа ХХК	Дархан уул аймгийн Хонгор сум	Алт
2015	Хавчуугийн алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах	Багатаян ХХК	Дархан уул аймгийн Шарын гол сум	Алт

2.7. Дорноговь аймаг

Дорноговь аймгийн нутаг дэвсгэрийн 1,4 хувийг буюу 2146,6 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 163, хайгуулын 294, нийт 457 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна⁷. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах жоншны 15, нүүрсний 6, шохойн чулууны 3, төмрийн 2, гөлтгөнийн 2, антрацтын 1, цеолитийн 1, зэсийн 1, ураны 1, газрын тосны 1 нийт 33 төсөл (хүснэгт 14)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Сайхандулаан, Айраг, Алтанширээ, Мандах, Өргөн, Иххэт, Улаанбадрах, Эрдэнэ, Хатанбулаг, Даланжаргалан сумд (зураг 7)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 7. Дорноговь аймаг

Хүснэгт 13. Хуралдааны ирц /Дорноговь аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	158	44	40

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Орон нутгаас ажилтан авах
2. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
3. Уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулахгүй байх

⁷ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

4. Уул уурхайтай ойр гүний худгуудад тогтмол шинжилгээ хийх
5. Сум орон нутгийн хөгжилд хувь нэмрээ ихээр оруулах
6. Уул уурхайд хэрэглэсэн усаа голд нийлүүлэхгүй байх
7. Соёлын өвийн дурсгалт зүйлсийг хамгаалах
8. Орон нутагт ажлын байр нэмэгдүүлэх
9. Байгаль орчны мэргэжилтэн орон нутгаас бэлдэх
10. Хийж хэрэгжүүлсэн ажлаа тогтмол тайлагнадаг байх
11. Нэг л замаар тээвэрлэлтээ хийх, засаж сэлбэх
12. Сүү цагаан идээ худалдаж авч байх
13. Гүний худаг гаргуулах
14. Уурхайг ажиллуулахгүй байх
15. Нөхөн сэргээлт сайн чанартай хийх
16. Багийн төвийн урсгал засварт дэмжлэг үзүүлэх
17. Усны дээжид хагас жилдээ шинжилгээ хийж байх
18. Шүүрлийн усыг нөөцөлж цөөрөм байгуулах Сайжруулсан зам тавих
19. Тээвэрлэлт хийж байгаа автомашинд таних тэмдэгтэй байх
20. Зам дагуу тэмдэг тэмдэглэгээ хийх
21. Уурхайн шавхан зайлуулсан усаар цөөрөм үүсгэх
22. Гүний худаг гаргаж өгөх Уурхайгаас гарах шүүрлийн усаа хэрхэн зохицуулах
23. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
24. Уурхайгаас гарах шүүрлийн усаа хэрхэн зохицуулах
25. Баталсан замын чиглэлээр тээвэрлэлт хийх, олон салаа зам гаргахгүй байх
26. Орон нутгаас ажилтан авдаг боловч удалгүй халдаг, НД төлдөггүй байдалд онцгой анхаарах
27. Зам дагуу их хог хаяж байна
28. Рашааны эхийг хамгаалах
29. Гүний худаг гаргуулах
30. Багийн төвийг тохижуулах
31. Замын асуудалд онцгой анхаарах
32. Орон нутгийн иргэдэд нүүрс өгөх
33. Орон нутгаас ажилтан авах
34. Хоршооллыг дэмжиж ажиллах Сайжруулсан зам тавих
35. Золбин нохой тэжээхгүй байх
36. Зориулалтын хашаа барих
37. Орон нутгаас ажилчин авах
38. Хог хаягдлаа цэгцтэй байлгах
39. Уурхайн ойр орчмын худгийн усанд хэмжилт хийж тоолох
40. Гүний худаг гаргаж өгөх
41. Замын нөхцөлийг сайжруулж тээвэрлэлт явуулах
42. Орон нутгийн иргэдийг мэргэжлийн сургалтад хамруулж ажилд авах
43. Нарангийн хоолойгоос үйлдвэрийн зориулалтаар авах усны хэрэглээнд иргэдийн хяналтыг нэмэгдүүлэх
44. Нуурыг нөхөн сэргээх
45. Хамгаалалтын хашаа, хайс барих
46. Нүүрсийг хөнгөлөлттэй үнээр өгөх
47. Нөхөн сэргээлт чанартай хийх

Хүснэгт 14. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Борхулангийн нүүрсний орд ашиглах	Мига эрин ХХК	Дорноговь аймгийн Сайхандулаан сум	Нүүрс

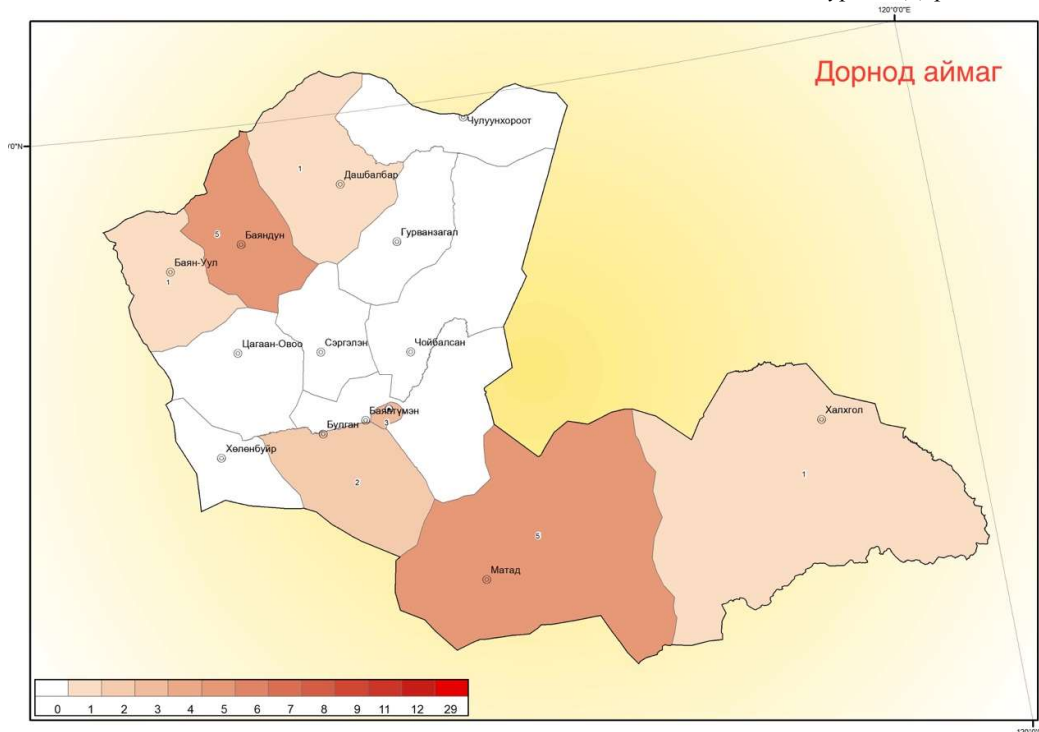
2012	Хайлуур жоншны орд ашиглах	Хэрлэн импекс ХХК	Дорноговь аймгийн Айраг сум	Жонш
2012	Жоншт толгой хайлуур жоншны орд	Талст бурхан ХХК	Дорноговь аймаг Айраг сум	Жонш
2012	Эрдэнэцогтын хүрэн нүүрсний орд	Синотүм Монголиа ХХК	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сум	Нүүрс
2012	Мандах нуурын антрацитын орд	Их говь энерги ХХК	Дорноговь аймгийн Мандах сум	Антрацит
2012	Бор толгойн хайлуур жоншны ордыг ашиглах	Жеми интернейшнл ХХК	Дорноговь аймгийн Өргөн сум	Жонш
2012	Хамар усны жоншны орд	Баян тэгш импекс	Дорноговь аймгийн Иххэт сум	Жонш
2013	Цагаан цавын цеолитын орд ашиглах	Монцео ХХК	Дорноговь аймгийн Улаанбадрах сум	Цеолит
2013	Оюут улааны зэс ордыг ашиглах	Вантаже ХХК	Дорноговь аймгийн Сайхандулаан сум	Зэс
2013	Хөх дэл -1 хайлуур жоншны орд ашиглах	Хөх төр ХХК	Дорноговь аймгийн Айраг сум	Жонш
2013	Галшарын хүрэн нүүрсний орд	Занаду энерги ресорс монголиа ХХК	Дорноговь аймгийн Иххэт сум,Хэнтий аймгийн Галшар сум	Нүүрс
2013	Шохойн чулууны орд ашиглах	Ус орчин ХХК	Дорноговь аймгийн Өргөн сум	Шохойн чулуу
2014	Сулинхээр-ХХП талбайн газрын тос	Шунхлай энерги ХХК	Дорноговь аймгийн Эрдэнэ	Газрын тос
2013	Цагаан суваргын молибден –зэс порфирын орд	Монголын алт /МАК/ ХХК	Дорноговь аймгийн Мандах сум	Зэс
2014	Бор хулангийн нүүрсний орд	Мига эрин ХХК	Дорноговь аймгийн Сайхандулаан сум	Нүүрс
2014	Сэрүүн цагааны хайлуур жоншны орд	Тэнүүн байгаль ХХК	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Жонш
2014	Хүрэн-1 хайлуур жоншны орд ашиглах	Айваору ХХК	Дорноговь аймгийн Айраг сум	Жонш
2014	Жоншт толгой хайлуур жоншны орд	Экилешия ХХК	Дорноговь аймгийн Айраг сум	Жонш
2014	Алагтогоогийн нүүрс	Пауэрлэнд ХХК	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Нүүрс
2014	Хөх цав шохойн чулууны ордыг ашиглах	Монголын алт /МАК/ ХХК	Дорноговь Даланжаргалан сум	Шохойн чулуу
2014	Доод дөрвөлжингийн төмрийн хүдрийн орд	Жү Тай Юан ХХК	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Төмөр
2014	Баруун цагаан дэлийн 175-р илрэл	Дунфанлунма ХХК	Дорноговь аймаг Айраг сум	Жонш
2014	Цагаан дэл нэртэй хайлуур жоншны орд	Мөнхболор хүрээ ХХК	Дорноговь аймгийн Айраг сум	Жонш
2015	Сайхан гашууны хайлуур жоншны орд	Да Сайн уул ХХК	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Жонш
2015	Өргөний хайлуур жоншны ордыг ашиглах	Ремар ХХК	Дорноговь аймгийн Өргөн сум	Жонш
2015	Хөтөл улаан хайлуур жоншны орд ашиглах	Дүншинхэние	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Жонш

2015	Үнэгтийн гөлтгөнийн уурхай	Эрэл ХХК	Дорноговь аймгийн Улаанбадрах сум	Гөлтгөн
2015	Билүүтийн шохойн чулууны орд	Эрэл ХХК	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Шохойн чулуу
2015	Элстэйн төмрийн хүдрийн орд	Мон лаа ХХК	Дорноговь аймгийн Хатанбулаг сум	Төмөр
2015	Зөөвч овоо ураны орд	Кожеговь ХХК	Дорноговь аймгийн Улаанбадрах сум	Уран
2016	Үнэгтийн гөлтгөнийн уурхай	Арвин хад ХХК	Дорноговь аймгийн Сайхандулаан сум	Гөлтгөн
2016	Далангийн чулуун нүүрсний орд	Штайнколе ХХК	Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум	Нүүрс
2016	Цагаан элгэн 1 хайлуур жоншны ордыг олборлох	Болоргол ХХК	Дорноговь аймгийн Иххэт сум	Жонш

2.8. Дорнод аймаг

Дорнод аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,4 хувийг буюу 684,4 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 67, хайгуулын 131, нийт 198 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна⁸. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны 6, газрын тосны 3, төмрийн 3, нүүрсний 2, жоншны 2, холимог металлын 1, элсний 1, нийт 18 төсөл (хүснэгт 16)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Баяндун, Булган, Хэрлэн, Матад, Халх гол, Дашбалбар сумд (зураг 8)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 8. Дорнод аймаг

Хүснэгт 15. Хуралдааны ирц / Дорнод аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	477	65	119

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Гүний худаг гаргаж өгөх
2. Мах сүү цагаан идээ худалдаж авах
3. Шинээр зам гаргахгүй байх
4. Орон нутгаас ажилтан авах
5. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
6. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
7. Мах сүү, сүүн бүтээгдэхүүн худалдаж авах
8. Гүний худаг гаргуулах
9. Хайгуулын шатанд санал аваагүй байж төрийн холбогдох байгууллагаас шийдвэр нь гарсны дараа малчдаас санал авах гэж байгаа нь илүүц ажил байна
10. Орон нутагт ажлын байр нэмэгдүүлэх
11. Оюутны сургалтын төлбөрт дэмжлэг үзүүлэх

⁸ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

12. Оюутны төлбөрт дэмжлэг үзүүлэх

13. Тээвэрлэлтийн үед үүсэж байгаа тоосжилтыг бууруулах тал дээр анхаарч ажиллах

Хүснэгт 16. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

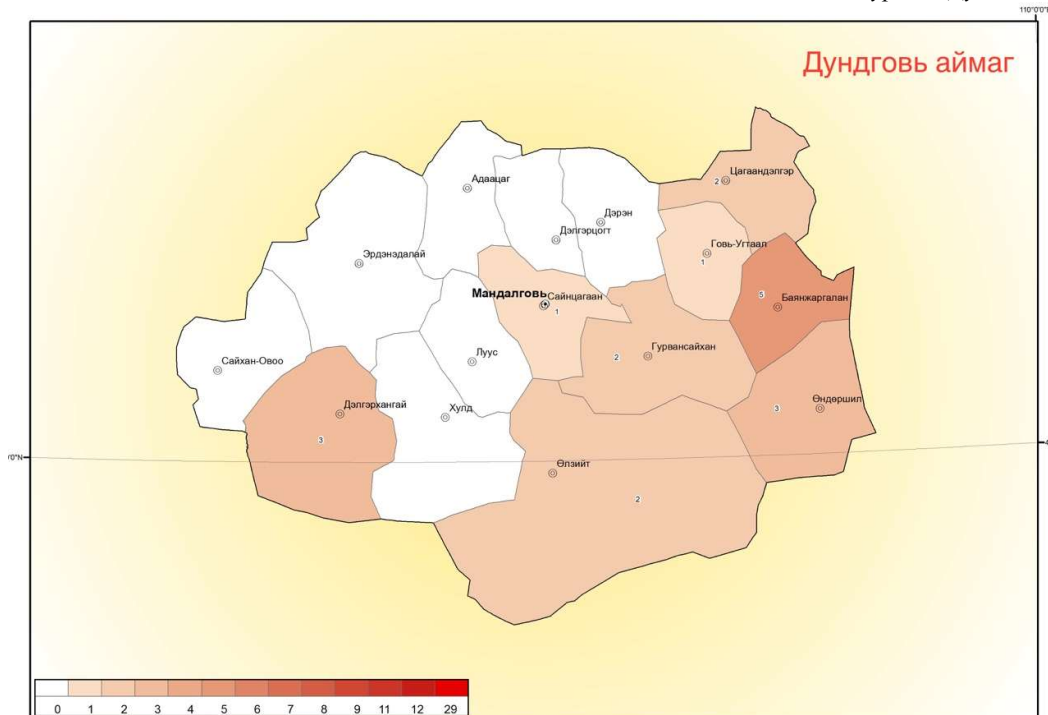
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Өвөлжөөтийн алтны шороон ордыг ашиглах	Дун-Эрдэнэ ХХК	Дорнод аймгийн Баяндун сум	Алт
2012	Цагаан чулуут хоолой-1 алтны шороон орд ашиглах	Эс Жи Майнинг эрдэс ХХК	Дорнод аймгийн Баяндун сум	Алт
2012	Үүдийн төмрийн хүдрийн орд ашиглах	Дорны хүдэр ХХК	Дорнод аймгийн Булган сум	Төмөр
2013	Баян тойргийн элсний орд ашиглах	Тоуу ХХК	Дорнод аймгийн Хэрлэн сум	Элс
2013	Цагаан чулуут худаг” алтны шороон орд	Жамп алт ХХК	Дорнод аймгийн Баяндун сум	Алт
2013	Тосон уул XIX тамсаг XXI талбайд газрын тос олборлох	Петрочайна Дачин ТамсагХХК	Дорнод аймгийн Матад сум	Газрын тос
2013	тосон уул XIX талбайд газрын тос олборлох	Петрочайна Дачин ТамсагХХК	Дорнод аймгийн Матад сум	Газрын тос
2013	Тамсаг XXI талбайд газрын тос олборлох	Петрочайна Дачин ТамсагХХК	Дорнод аймгийн Матад сум	Газрын тос
2013	Ганзагат” нэртэй хайлуур жоншны орд	Баян уудам тал ХХК	Дорнод аймгийн Булган сум	Жонш
2013	Нүүрсний орд ашиглах	Адуунчулуун ХК	Дорнод аймгийн Хэрлэн сум	Нүүрс
2013	Нүүрсний орд ашиглах	Найнг ХХК	Дорнод аймгийн Хэрлэн сум	Нүүрс
2014	Рашаантын хөндийн -1 алтны шороон орд ашиглах	Голдентайга ХХК	Дорнод аймгийн Баяндун сум	Алт
2014	Ширэн-Овоо төмрийн хүдрийн орд ашиглах	Зэст-Өндөр ХХК	Дорнод аймгийн Халх гол сум	Төмөр
2014	Хайлуур жоншны орд ашиглах	СПЕК ХХК	Дорнод аймгийн Матад сум	Жонш
2015	Сүмтийн хоолой алтны шороон орд ашиглах	Гоулдэнын Монголиа ХХК	Дорнод аймгийн Баяндун сум	Алт
2015	Хар сэрвэнгийн алтны орд	Хөх дэл инвест ХХК	Дорнод аймгийн Матад сум	Алт

2015	Эрдэнэ толгойн төмөр холимог металлын ордоос хүдэр олборлох	Хар мөрөн монгол ХХК	Дорнод аймгийн Баян уул сум	Төмөр
2015	Улаан холимог металлын орд ашиглах	Шинь шинь ХХК	Дорнод аймгийн Дашбалбар сум	Холимог метал

2.9. Дундговь аймаг

Дундговь аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,7 хувийг буюу 1126,6 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 85, хайгуулын 147, нийт 232 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна⁹. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах жоншны 9, төмрийн 3, нүүрсний 4, гөлтгөнийн 3, нийт 19 төсөл (хүснэгт 18)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Баянжаргалан, Цагаандэлгэр, Гурвансайхан, Өндөршил, Дэлгэрхангай, Говь-Угтаал сумд (зураг 9)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 9. Дундговь аймаг

Хүснэгт 17. Хуралдааны ирц / Дундговь аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	319	54	80

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Гүний худаг гаргаж өгөх
2. Сургууль барьж өгнө гэсэн амлалт ажил хэрэг болгох
3. Засмал зам тавих
4. Үйл ажиллагааг нь дэмжихгүй
5. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
6. Нөхөн сэргээлт чанартай сайн хийх
7. Элсний нүүдэл сааруулах зорилгоор, мод суулгац тарих
8. Орон нутгаас ажилтан авах
9. Гөлтгөнө ялгах ажлын хөлсийг нэмэгдүүлэх
10. Сум багийн хөгжилд хандив өгөх
11. Дүйцүүлэн нөхөн сэргээлт хийх
12. Уурхайн нөлөөлөлд өртөж байгаа иргэдэд дэмжлэг үзүүлэх

⁹ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

13. Сум багийн хөгжилд хандив өгөх
14. Дүйцүүлэн нөхөн сэргээлт хийх
15. Уурхайн нөлөөлөлд өртөж байгаа иргэдэд дэмжлэг үзүүлэх
16. Гүний худаг гаргаж өгөх
17. Усны нарийн шинжилгээг малчдын төлөөлөлтэй хийх
18. Нөхөн сэргээлт чанартай сайн хийх
19. Хүүхдийн цэцэрлэгийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх
20. Орон нутгаас ажилтан авах
21. Дэмжиж байна
22. Нөхөн сэргээлт чанартай хийх
23. . Хог хаягдлаа ил задгай хаяхгүй ажиллах
24. Өмнө нь ажиллаж байсан уурхай ажилчдын цалин өгөлгүй алга болсон, энэ тал дээр анхаарч ажиллах
25. Сум орон нутгийн хөгжилд анхаарч хөрөнгө оруулалт хийх
26. Замын асуудал дээр онцгой анхаарч ажиллах
27. Орон нутагтай хамтарч ажилладаг, тусламж дэмжлэг сайн үзүүлдэг
28. Орон нутгийн иргэдийг ажилд авах
29. Бэлчээр сүйтгэхгүй байх
30. Олон салаа зам гаргахгүй байх
31. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын талаар тодорхой зүйл ярьсангүй
32. Орон нутгаас ажиллах хүч авах
33. Гүний худаг шинээр гаргах
34. Оюутан хүүхдүүдэд сургалтын төлбөрийн дэмжлэг үзүүлэх
35. Нөхөн сэргээлтийн ажилд багийн иргэдийг оролцуулах
36. Ядуу өрхүүдэд гэр авч өгөх
37. Уул уурхай явуулах зөвшөөрөл олгомооргүй байна
38. Хөрс хуулахгүйгээр олборлолт явуулж болохгүй юу
39. Уул уурхай явуулах зөвшөөрөл олгомооргүй байна

Хүснэгт 18. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

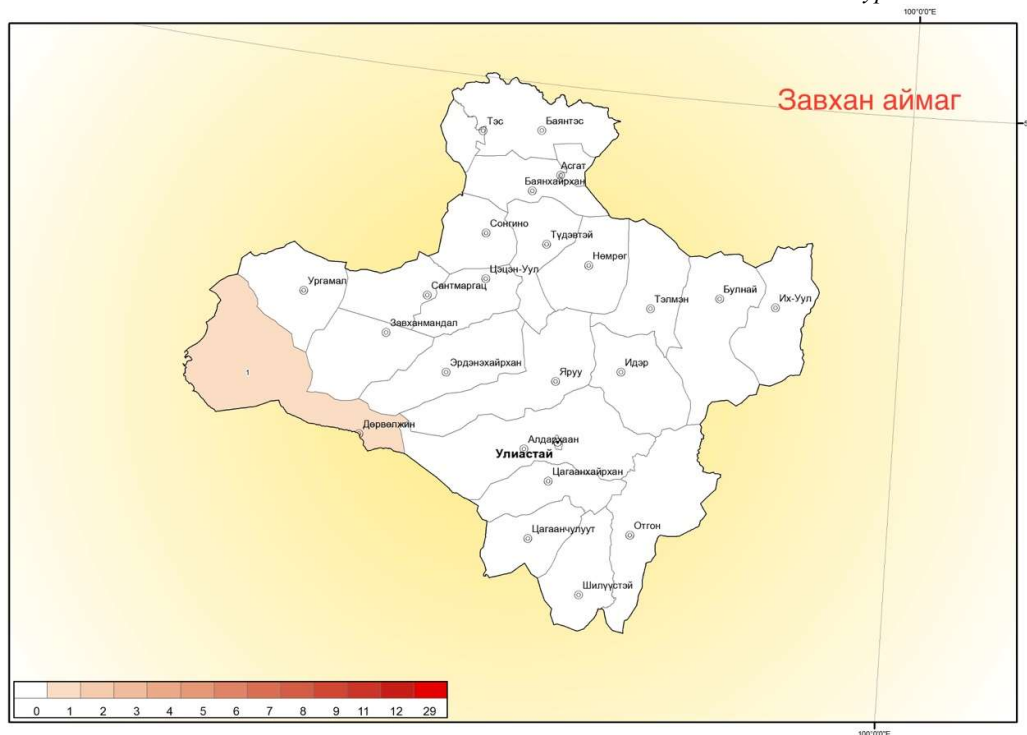
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмал
2012	Сүүл-Өндөрийн хайлуур жоншны орд ашиглах	Жун юань ХХК	Дундговь аймгийн Өлзийт сум	Жонш
2012	Нүүрсний орд ашиглах	Тэвшийн говь ХХК	Дундговь аймаг Сайнцагаан сум	Нүүрс
2012	Цагаан-Өндөр жоншны далд уурхай	Эм Ди Эф И ХХК	Дундговь аймгийн Өндөршил сум	Жонш
2013	Эрээний төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах	Тайшен девелопмент ХХК	Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум	Төмөр
2013	Зүүн тойром нэртэй төмрийн хүдрийн орд	Чинхаш ХХК	Дундговь аймгийн Говь-Угтаал сум	Төмөр
2013	Ширээгийн хөндийн гөлтгөнийн орд	Монголын алт /МАК/ ХХК	Дундговь аймгийн Дэлгэрхангай сум	Гөлтгөн
2013	Мануулт хайлуур жоншны орд	Үнэн анд ХХК	Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум	Жонш
2014	Хөөт-1 хэсэг нүүрсний ордыг ашиглах	Дүншли ХХК	Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум	Нүүрс
2014	Ястын жоншны далд уурхайг ашиглах	Эм Си Ти Ти ХХК	Дунд говь аймгийн Баянжаргалан сум	Жонш
2014	Ширээгийн хөндийн орд	Эрдэнэ гипс ХХК	Дунд говь аймгийн Дэлгэрхангай сум	Гөлтгөн
2014	Хараат уулын цайрт-төмрийн хүдрийн орд	Шанжин орд ХХК	Дундговь аймгийн Цагаандэлгэр сум	Төмөр
2014	Цагаан өндөр -2 хайлуур жоншны орд	Эм Ди Эф И ХХК	Дундговь аймгийн Өндөршил сум	Жонш

2014	Цагаан өндөр -1 хайлуур жоншны ордыг ашиглах	Эм Ди Эф И ХХК	Дундговь аймгийн Өндөршил сум	Жонш
2014	Билгэх-1 хайлуур жоншны ордыг ашиглах	Мирайфлюорид ХХК	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум	Жонш
2016	Өлзийт-1 нэртэй хайлуур жоншны орд	Мэжик бридж ХХК	Дундговь аймгийн Өлзийт сум	Жонш
2016	Ширээ уул-2 гөлтгөн	Түмэн тал ХХК	Дундговь аймгийн Дэлгэрхангай сум	Гөлтгөн
2016	Хар тойром хүрэн нүүрсний орд	Билэгт хайрхан уул ХХК	Дундговь аймаг Гурвансайхан	Нүүрс
2016	Хуурайн хүйс нэртэй хүрэн нүүрсний орд	Амар далай трейд ХХк	Дундговь аймгийн Цагаандэлгэр сум	Нүүрс
2016	Цагаан өвөр нэртэй хайлуур жоншны орд	Мөнхболор хүрээ ХХК	Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум	Жонш

2.10. Завхан аймаг

Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,4 хувийг буюу 563,1 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 7, хайгуулын 84, нийт 91 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁰. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах зэсийн орд ашиглах 1 төсөл (хүснэгт 20)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Дөрвөлжин сум (зураг 10)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 10. Завхан аймаг

Хүснэгт 19. Хуралдааны ирц / Завхан аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	120	40	30

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Гүний худаг гаргаж өгөх
2. Орон нутгаас ажилтан авах
3. Нөхөн сэргээлтийг цаг тухайд нь сайн хийх
4. Сум, багийн хөгжилд хувь нэмэр оруулах
5. Олон салаа зам гаргахгүй байх

Хүснэгт 20. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

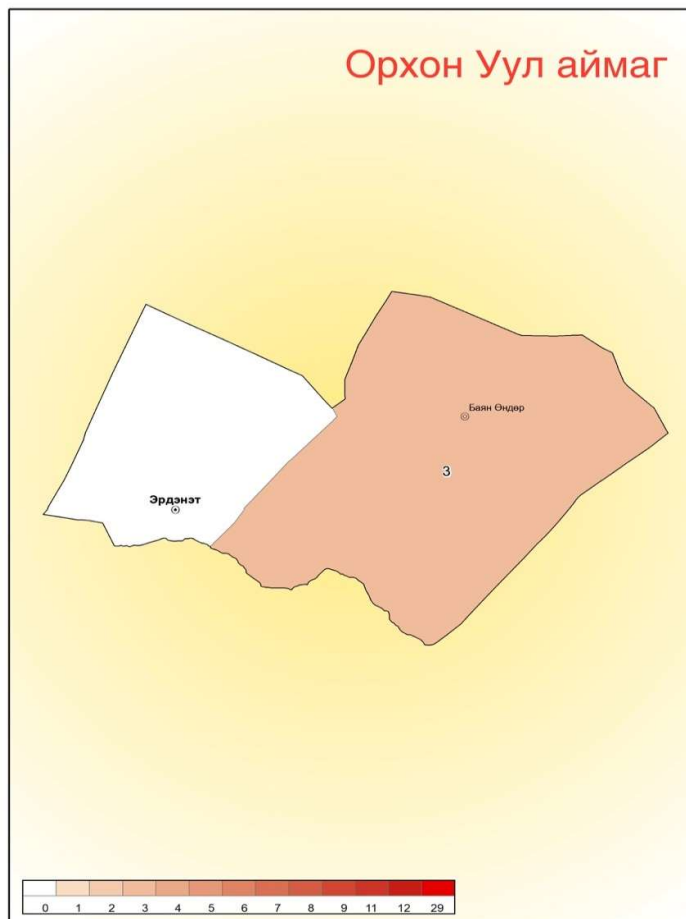
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2014	Баян-Айрагийн зэс,алт,сульфитын орд ашиглах	Баян айраг эксплорэйшн ХХК	Завхан аймгийн Дөрвөлжин сум	Зэс

¹⁰ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

2.11. Орхон аймаг

Орхон аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,01 хувийг буюу 13,0 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 9, хайгуулын 4, нийт 13 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹¹. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах зэсийн орд ашиглах 2, дайрга ашиглах 1 нийт 3 төсөл (хүснэгт 22)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Баян-Өндөр сум (зураг 11)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 11. Орхон аймаг

Хүснэгт 21. Хуралдааны ирц / Орхон аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	1276	72	51

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан санал:

1.Онцгой аюултай хог хаягдал гарахгүй байх

Хүснэгт 22. Уул уурхайн төсөл 2012-2016 он

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмал
2012	Эрдэнэтийн овоо орд газар	Эрдэнэт үйлдвэр ХХК	Орхон аймгийн Баян-Өндөр сум	Зэс

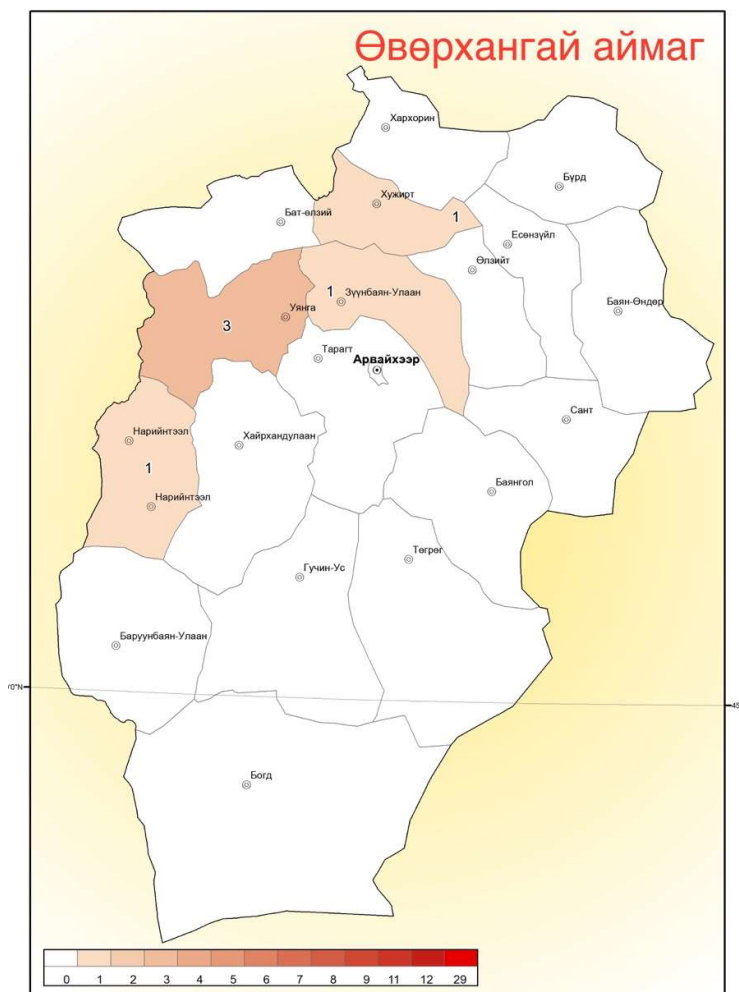
¹¹ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

2014	Дайрганы уурхай	Очир төв ХХК	Орхон аймгийн Баян-Өндөр сум	Дайрга
2015	Уусган хандлалтын аргаар зэс гарган авах	Зэс эрдэнийн хувь ХХК	Орхон аймгийн Баян-Өндөр сум	Зэс

2.12. Өвөрхангай аймаг

Өвөрхангай аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,1 хувийг буюу 13,0 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 29, хайгуулын 27, нийт 56 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹². Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны орд ашиглах 4, нүүрсний 1, гянтболдын 1 нийт 6 төсөл (хүснэгт 24)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Хужирт, Зүүнбаян улаан, Уянга, Нарийнтээл, сумд (зураг 12)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 12. Өвөрхангай аймаг

Хүснэгт 23. Хуралдааны ирц / Өвөрхангай аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	293	86	73

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
2. Тээвэрлэлт хийж байгаа хүнд даацын автомашинууд хог ил задгай их хаяж байна

¹² Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

3. Багийг Соёлын төвтэй болгож өгөх
4. Орон нутгийн ядуу иргэдэд дэмжлэг үзүүлж байх
5. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
6. Томоохон бүтээн байгуулалт хийх
7. Булгийн эхийг хашиж хамгаалах
8. Багийн төвийг эрчим хүчээр хангахад дэмжлэг үзүүлэх
9. Гүний худаг гаргаж өгөх
10. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
11. Нөхөн сэргээлт чанартай сайн хийх

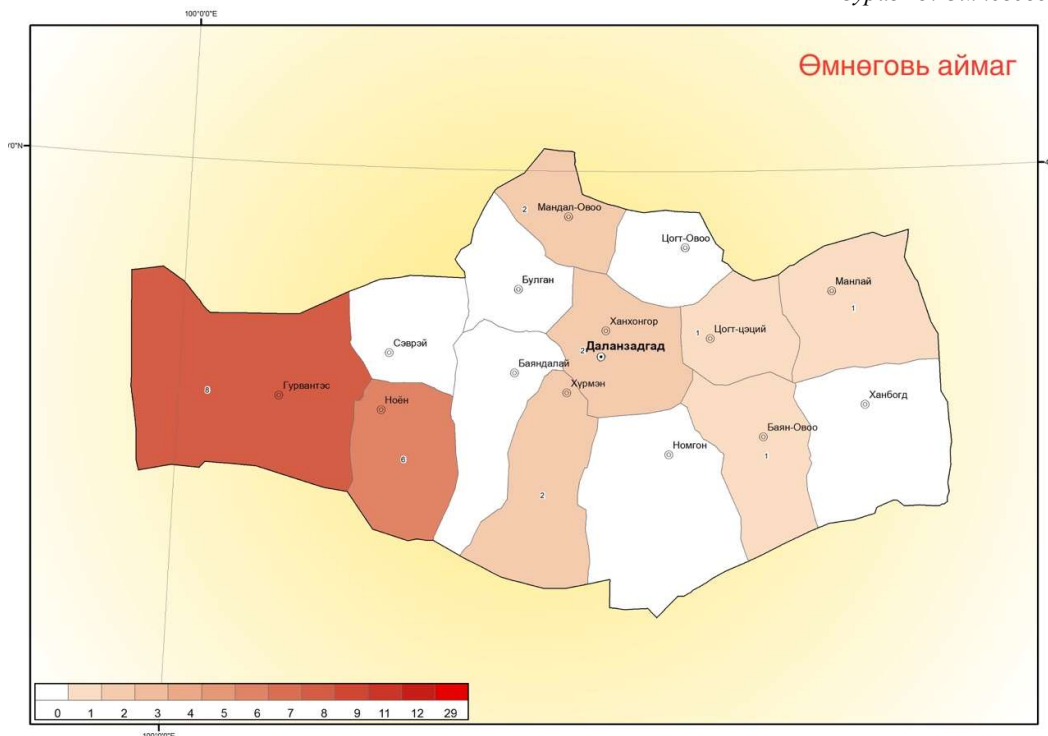
Хүснэгт 24. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Гянтболдын ордыг ашиглах	Монскорп ХХК	Өвөрхангай аймгийн Хужирт сум	Гянтболд
2013	Өртөнт алтны шороон орд ашиглах	Ирмүүн босго ХХК	Өвөрхангай аймгийн Зүүнбаян улаан	Алт
2013	Онъдолтын алтны шороон орд ашиглах	Завтайж ХХК	Өвөрхангай аймгийн Уянга сум	Алт
2015	Баянтээг нүүрсний орд ашиглах	Баянтээг ХК	Өвөрхангай аймгийн Нарийнтээл сум	Нүүрс
2016	Өлтийн бүлэг ордын дээд хэсэг Мод мухарын алтны шороон орд	Буд-Ундром ХХК	Өвөрхангай аймгийн Уянга сум	Алт
2016	Буянтын ам алтны шороон орд	Онолт мөнх ХХК	Өвөрхангай аймгийн Уянга сум	Алт

2.13. Өмнөговь аймаг

Өмнөговь аймгийн нутаг дэвсгэрийн 1,3 хувийг буюу 2117,4 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 91, хайгуулын 161, нийт 252 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹³. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах нүүрсний орд ашиглах 19, жоншны 1, газрын ховор элементийн 1, алтны 1 нийт 22 төсөл (хүснэгт 26)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Ноён, Цогт-Овоо, Цогтцэций, Гурвантэс, Баян-Овоо, Мандал-Овоо, Ханхонгор, Хүрмэн сумд (зураг 13)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 13. Өмнөговь аймаг

Хүснэгт 25. Хуралдааны ирц / Өмнөговь аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	276	28.4	69

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Дэмжиж байна
2. Хог хаягдлаа ил задгай хаяхгүй ажиллах
3. Тоосжилтоос сэргийлэх арга хэмжээ авах
4. Нөхөн сэргээлтэд нутгийн унаган ургамлыг түлхүү суулгах
5. Өвс хадлан болон нүүрс нийлүүлдэгт талархаж байна.
6. Орон нутгаас ажилтан авах
7. Нөтбүүк, принтер багт авч өгнө үү
8. . Малчин өрхөд 1тн нүүрс олгох
9. Тоосжилтыг бага байлгах
10. . Бэлчээр доройтохоос сэргийлэх
11. Мод тарих
12. Химийн бодис агаарт ууришихаас хэрхэн хамгаалах

¹³ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

13. Химийн бодисыг усанд нэвчиж орохгүйгээр сайтар хамгаалах
14. Багийн хөгжилд тус дэм сайн үзүүлэх
15. Тоосжилтыг бууруулах
16. Нүүрс тээвэрлэлтийн замыг байнгын усалгаатай байлгах, мөн уг замаар мал гатлах гарцтай болгох
17. Нөлөөллийн бүсэд байгаа айл өрхүүдэд байгаль орчны талаар сургалт зохион байгуулах
18. Багийн төвийн талбайг ногоон байгууламжтай болгох
19. Гүний худаг шинээр гаргах
20. Орон нутгийн иргэдийг ажилд авах
21. Бой хийх зориулалтын газар байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх
22. Шороон замаар тээвэр хийлгэхгүй байх
23. Газар нутаг дээрээ дахиж нэмж уул уурхай ажиллуулахгүй

Хүснэгт 26 Уул уурхайн төсөл 2012-2016

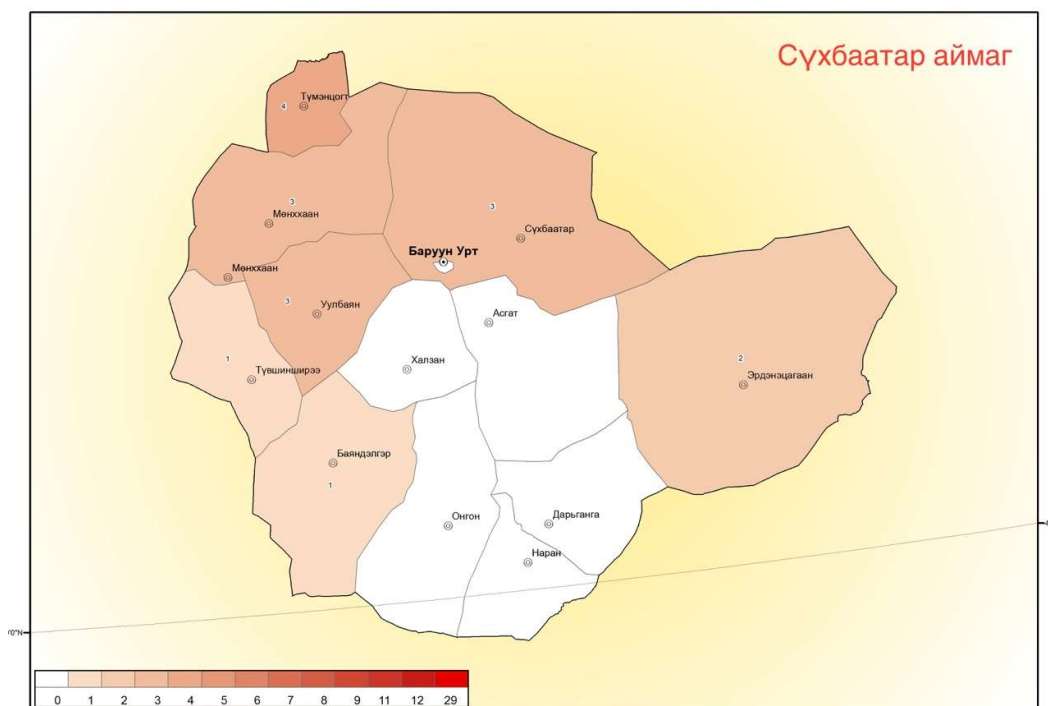
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмал
2012	Чулуун нүүрсний орд ашиглах	Шинэлонгда ХХК	Өмнөговь аймгийн Манлай сум	Нүүрс
2012	Нүүрсний орд ашиглах	Жунхаовэйеэ ХХК	Өмнөговь аймаг Хүрмэн сум	Нүүрс
2012	Хөвгүүн нүүрсний орд ашиглах	Алаг тэвш ХХК	Өмнөговь аймгийн Ноён сум	Нүүрс
2012	Баруун Ноён уул-1 нүүрсний орд ашиглах	Цагаан өвөлжөө ХХК	Өмнөговь аймгийн Ноён сум	Нүүрс
2012	Газрын ховор элементийн үндсэн ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах	Хотгор минералс ХХК	Өмнөговь аймгийн Ханхонгор, Цогт- Овоо сумд	Газрын ховор
2012	Цанхийн баруун хэсгийг ашиглах	Эрдэнэс Таван толгой ХХК	Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сум	Нүүрс
2012	Чулуун нүүрсний орд ашиглах	Жавхлант-Орд ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс
2012	Хүрэн толгойн нүүрсний уурхайг ашиглах	Чинхуа- МАК Нарийн сухайт ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс
2012	Овоот толгой нүүрсний орд ашиглах	Саусгоби сэндс ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс
2013	Хүрэн шандын нүүрсний ордыг ашиглах	Өсөх зоос ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс
2013	Нүүрсний орд ашиглах- Нарийн сухайтын уурхайн өргөтгөл	Монголын алт /МАК/ ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс
2013	нүүрсний орд ашиглах нэмэлт тодотгол	Цагаан өвөлжөө ХХК	Өмнөговь аймгийн Ноён сум	Нүүрс
2013	нүүрсний орд ашиглах нэмэлт тодотгол	Алаг тэвш ХХК	Өмнөговь аймгийн Ноён сум	Нүүрс
2013	Цант уул нүүрсний ордыг ашиглах	Мөнх ноён суварга ХХК	Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо сум	Нүүрс
2013	Баруун ноён уул-1 чулуун нүүрсний орд ашиглах	Пибоди Винсвэй ресорсез ХХК	Өмнөговь аймгийн Ноён сум	Нүүрс
2013	Хоримт худаг, Улаан хярын алтны үндсэн орд ашиглах	Маьс импекс ХХк	Өмнөговь аймгийн Мандал-Овоо сум	Алт

2014	Баруун нарангийн нүүрсний ордыг ашиглах	Хангад эксплорэйшн ХХК	Өмнөговь аймгийн Ханхонгор сум	Нүүрс
2015	Эрдэнэбулаг нүүрсний ордыг ашиглах	Алтан эрдэнэ газар ХХК	Өмнөговь аймгийн Хүрмэн сум	Нүүрс
2015	БаянОвоогийн хайлуур жоншны ордыг олборлох	Олон овоот гоулд ХХК	Өмнөговь аймгийн Мандал-Овоо сум	Жонш
2015	Баруун ноён уул-1 нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах	Цагаан өвөлжөө ХХК	Өмнөговь аймгийн Ноён сум	Нүүрс
2016	Хүрэн шандын чулуун нүүрсний орд ашиглах	Өсөх зоос ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс
2016	Хайрхан толгой чулуун нүүрсний орд	Хайрхан толгой коал ХХК	Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум	Нүүрс

2.14. Сүхбаатар аймаг

Сүхбаатар аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,6 хувийг буюу 868,9 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 58, хайгуулын 63, нийт 121 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁴. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах төмрийн 3, жоншны 5, нүүрсний 6, алтны 1, гянтболдын орд ашиглах 2 нийт 17 төсөл (хүснэгт 28)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Уулбаян, Түмэнцогт, Баяндэлгэр, Түвшинширээ, Сүхбаатар, Мөнххаан, Эрдэнэцагаан сумдын (зураг 14)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 14. Сүхбаатар аймаг

Хүснэгт 27. Хуралдааны ирц / Сүхбаатар аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	208	47	52

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
2. Байгаль орчныг нөхөн сэргээх асуудал
3. Сум орон нутагт өгөөжтэй ажил зохион байгуулах
4. Сургалтад хамруулж ажил авах
5. Уурхайн ухсан нүхэнд мал орж эндэхээс сэргийлэх
6. Нутгийн иргэдэд тусламж дэмжлэг үзүүлэх
7. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
8. Хууль тогтоомж, дүрэм журмаа сайн мөрдөж ажиллах
9. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
10. Уурхайгаас гарах шүүрлийн усаа хэрхэн зохицуулах
11. Нүүрс тээвэрлэж байгаа том оврын автомашинууд ил задгай хог ихээр хаяж байна

¹⁴ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

12. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
13. Гүний худаг гаргуулах
14. Багийн ядуу өрхүүдийг Малжуулах
15. Усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөхгүй хэмжээнд ус ашиглах
16. Тоосжилт бууруулах тал дээр анхаарч ажиллах
17. Орон нутгаас ажилтан авах
18. Дэмжиж байна
19. Ж-Мобайлын сүлжээ оруулж өгөх
20. Орон нутгаас ажилтан авах
21. Мал угаалгын ванн авч өгөх
22. Гүний худаг гарах
23. Дэмжиж байна

Хүснэгт 28. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

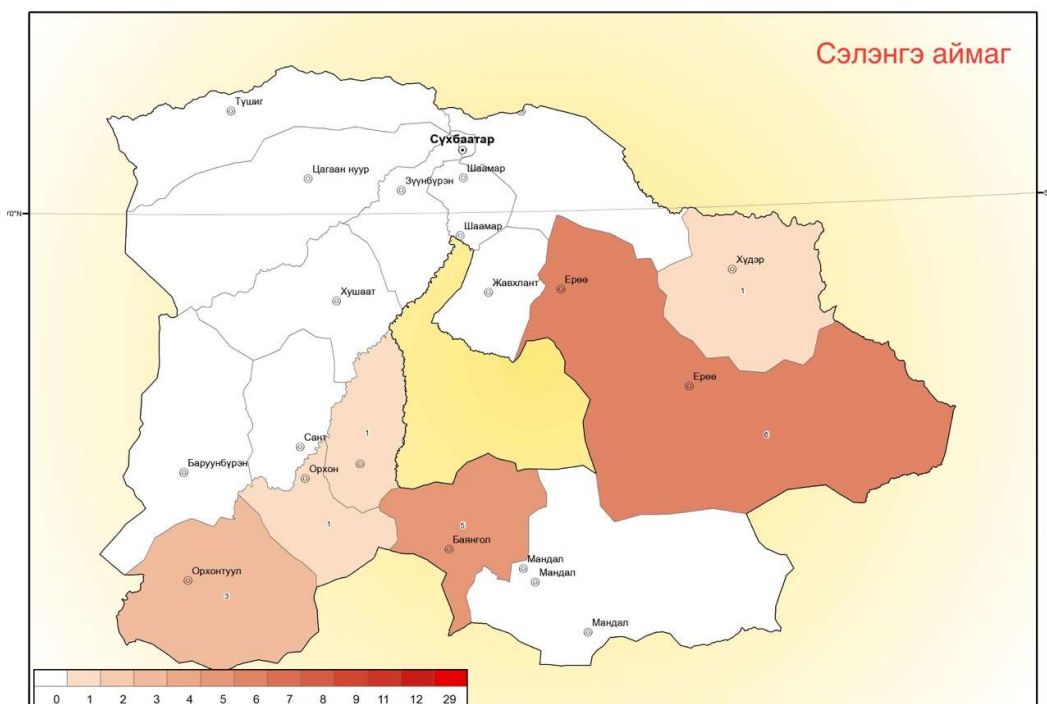
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Цахиурт овоогийн төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах	Эм эл цахиурт Овоо ХХК	Сүхбаатар аймаг Уулбаян сум	Төмөр
2012	Хайлуур жоншны орд	Монгол Жү Юань Ли ХХК	Сүхбаатар аймгийн Түмэнцогт сум	Жонш
2012	Хүрэн- Уулын хүрэн нүүрсний орд	Талын элч ХХК	Сүхбаатар аймгийн Баяндэлгэр сум	Нүүрс
2013	Өлзийтийн алтны үндсэн орд	гаррисон азия ХХк	Сүхбаатар аймгийн Түвшинширээ сум	Алт
2014	Үнээтийн дэлийн нүүрсний ордыг ашиглах	Урагшлах говь ХХК	Сүхбаатар аймгийн сүхбаатар сум	Нүүрс
2014	Бүдүүн ухаагийн хайлуур жоншны ордыг ашиглах	Хунт өгөөж ХХк	Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сум	Жонш
2014	Төмрийн хүдрийн ордыг нойтон соронзон аргаар баяжуулах	Цахиурт овоо ХХК	Сүхбаатар аймгийн Уулбаян сум	Төмөр
2014	Хулман нуурын хүрэн нүүрсний уурхайг ил аргаар олборлох	Эрдэнийн босго ХХК	Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сум	Нүүрс
2014	Шар хадны гянтболдын шороон орд	Миний тоонот ХХК	Сүхбаатар аймгийн Түмэнцогт сум	Гянтболд
2014	Төхөм нэртэй газарт Нүүрсний орд ашиглах	Олгой булаг ХХК	Сүхбаатар аймгийн Сүхбаатар сум	Нүүрс
2015	Бүрэнцогтын гянтболдын орд ашиглах	Нутгийн анар ХХК	Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сум	Гянтболд
2015	Шар хадны хайлуур жоншны орд	Эф Жи Пи Эм ХХК	Сүхбаатар аймгийн Түмэнцогт сум	Жонш

2015	Талбулаг-2 нүүрсний ордыг ашиглах	Цэгээн үүдэн ХХК	Сүхбаатар аймгийн Сүхбаатар сум	Нүүрс
2015	Майхан бор өндөрийн төмрийн хүдрийн ордыг ил аргаар ашиглах	Соронзон толгой ХХК	Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан,Түвшинширээ сум	Төмөр
2016	Алтан овоо нэртэй жоншны ил аргаар ашиглах	Сунхунголд ХХК	Сүхбаатар аймгийн Уулбаян сум	Жонш
2016	Базальт нэртэй хайлуур жоншны орд ашиглах	Говь мастер ХХК	Сүхбаатар аймгийн Түмэнцогт сум	Жонш
2016	Хулман нуурын хүрэн нүүрсний уурхайг ил аргаар олборлох	Эрдэнийн босго ХХК	Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сум	Нүүрс

2.15. Сэлэнгэ аймаг

Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,1 хувийг буюу 159,6 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 132, хайгуулын 68, нийт 200 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁵. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны орд ашиглах 6, шохойн чулууны 2, төмрийн 3, шаврын 1 нийт 12 төсөл (хүснэгт 30)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Ерөө, Орхонтуул, Баянгол, Хүдэр, Сайхан, Орхон сумд (зураг 15)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 15. Сэлэнгэ аймаг

Хүснэгт 29. Хуралдааны ирц / Сэлэнгэ аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	527	29	131

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Биологийн нөхөн сэргээлт гүйцэтгэхдээ орон нутгийн аж ахуйн нэгжийг татан оролцуулах
2. Орон нутгаас ажиллах хүч авч ажиллах
3. Эмзэг бүлгийн иргэдэд тусламж дэмжлэг үзүүлэх
4. Бичил уурхайн нөхөрлөлүүдийг дэмжих ажиллах
5. Уул уурхай эрхлэхийг дэмжихгүй
6. Зөвшөөрөл олгох эсэхээ нягталж үзэх
7. Орон нутгаас ажиллах хүч авах
8. Нөхөн сэргээлтээ сайн хийж байвал татгалзах зүйлгүй
9. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний талаарх мэдээллийг иргэдэд орон нутгийн телевизээр түгээж байх

¹⁵ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

10. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
11. Орон нутгаас ажиллах хүч авах
12. Нөхөн сэргээлт сайн хийх
13. Уурхайн хэрэгцээнд малын мах, сүү сүүн бүтээгдэхүүн авах

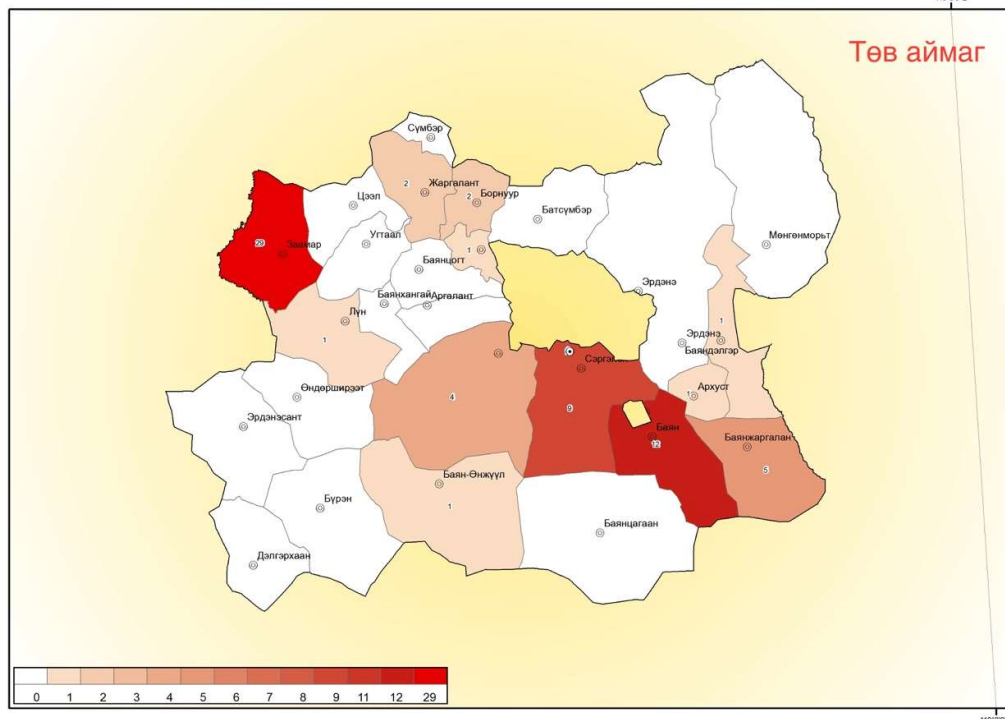
Хүснэгт 30. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмал
2012	Шохойтын шохойн чулууны орд ашиглах	Шим Констракшн ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Орхон сум	Шохойн чулуу
2012	Төмрийн хүдрийн орд ашиглах	Хүннү стийл ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	Төмөр
2012	Хөтөл-2 шохойн чулууны орд	Хөтөлийн “Цемент шохой” ХК	Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сум	Шохойн чулуу
2012	Цагаан гозгорын алтны шороон орд ашиглах	Хурай ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Орхонтуул сум	Алт
2013	Тоосгоны шаврын орд ашиглах	Миллениумдигерс ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	Шавар
2013	Хутагтын амны алтны шороон орд	Монлид трейд ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	Алт
2014	Цагаан гозгор -2 талбайн алтны шороон орд	Коол адвентурс ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Орхонтуул сум	Алт
2016	Хүдэр голын алтны шороон орд	Уулс ноён ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр сум	Алт
2015	Хандгайтын төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах	Инфинитиспэйс ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	Төмөр
2015	Баянголын төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах	Болдтөмөр ерөө гол ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	Төмөр
2016	Хужиртын хөндийн алтны шороон орд	Ирмүүн босго ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Орхонтуул сум	Алт
2016	Толгойт II болон нарийны алтны шороон	Ди зэт энд ай ХХК	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	Алт

2.16. Төв аймаг

Төв аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,3 хувийг буюу 511,0 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 290, хайгуулын 163, нийт 453 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁶. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны орд ашиглах 47, нүүрсний 7, барилгын чулууны 3, гянтболдын 2, дайргын 3, шохойн чулууны 3, жоншны 1, молибдений 1, битумын 1, төмрийн 1 нийт 69 төсөл (хүснэгт 32)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Алтанбулаг, Архуст, Баян өнжүүл, Баян, Баяндэлгэр, Баянжаргалан, Баянчандмань, Борнуур, Жаргалант, Заамар, Лүн, Сэргэлэн сумд (зураг 16)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 16. Төв аймаг

Хүснэгт 31. Хуралдааны ирц / Төв аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	254	84.8	63

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Гүний худаг гаргаж өгөх
2. Багийн худагт ундны усны цэвэршүүлэх төхөөрөмж тавих
3. Орон нутгийн иргэдийг ажлын байраар хангах
4. Багийн төвд хүүхдийн тоглоомын газартай болгох
5. Гүний худаг гаргах
6. Нөхөн сэргээлтэд мод түлхүү тарих
7. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
8. Тоосжилтыг бага байлгах
9. Бэлчээр доройтохоос сэргийлэх

¹⁶ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

10. Тоосжилтоос малын уушги муудаж байна
11. Хатуу хучилттай зам тавих
12. Гүний худаг шинээр гаргаж өгөх
13. Мах сүү тогтмол авч байх
14. Нөхөн сэргээлт тогтмол хийх
15. Орон нутгаас ажилтан авах
16. Уурхайг тойруулж хашаа барих
17. Нөхөн сэргээлт чанартай сайн хийх
18. Мах, сүү, цагаан идээ авч байх
19. Орон нутгаас ажилтан авах
20. Багийн төвд гэрэлтүүлэг хийж өгөх
21. Сургуулийн байранд засвар хийх
22. Цэцэрлэгийн гадна тоглоомын талбайг хийж өгөх
23. Нөхөн сэргээлтээр 3-н га газарт чацаргана тарих
24. Тоосжилтыг бага байлгах
25. Бэлчээр доройтохоос сэргийлэх
26. Нөхөн сэргээлт чанартай хийх
27. Дэмжиж байна
28. Тоосжилтыг бага байлгах
29. Бэлчээр доройтохоос сэргийлэх
30. Нөхөн сэргээлт чанартай хийх
31. Төслийг хэрэгжүүлэхэд татгалзах зүйлгүй
32. Орон нутгаас ажилтан авах
33. Мах, сүү, цагаан идээ авч байх
34. Бичил уурхайчдыг дэмжих
35. Нөхөн сэргээлт хийж
36. Гүний худаг гаргаж өгөх
37. Орон нутгаас ажилтан авах
38. Нөхөн сэргээлт чанартай сайн хийх
39. Ядуу, эмзэг бүлгийн иргэдэд тусламж дэмжлэг үзүүлэх
40. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
41. Дэмжиж байна
42. Дэмжиж байна
43. Мах, сүү, цагаан идээ авч байх
44. Бичил уурхайчдыг дэмжих
45. Нөхөн сэргээлт хийж
46. Уурхайн үйл ажиллагаанд химийн хортой бодис ашиглахгүй байх
47. Хатуу хучилттай зам тавих
48. Жилийн эцэст үйл ажиллагаагаа тогтмол тайлагнадаг байх
49. Орон нутгаас ажилтан авах
50. Уурхайн нөхөн сэргээлт дээр анхаарч ажиллах
51. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
52. Бичил уурхайг дэмжиж ажиллах
53. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
54. Хууль бус аргаар алт олборлосны улмаас эвдэрсэн газрыг техникийн нөхөн сэргээлт хийж өгөх
55. Цианит натриг хэрхэн хоргүйжүүлэх
56. Орон нутгаас ажилтан авах
57. Мах, сүү цагаан идээ худалдаж авч байх
58. Орон нутгаас ажилтан авах
59. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх, мод бут тарих
60. Дэмжиж байна

61. Орон нутгаас ажилтан авах
62. Тогооч үйлчлэгч зэрэг бидний хийж чадах ажилд Орон нутгаас иргэдийг авч ажиллуулах
63. Нөхөн сэргээлт зохих журмын дагуу сайн хийх
64. Мах, сүү, цагаан идээгээ орон нутгаас авах
65. Мах, сүү, цагаан идээ авч байх
66. Бичил уурхайчдыг дэмжих
67. Нөхөн сэргээлт хийх
68. Орон нутгаас ажилчин авах
69. Мах, сүү, цагаан идээ авч байх
70. Бичил уурхайчдыг дэмжих
71. Нөхөн сэргээлт хийх
72. Орон нутгаас ажилчин авах
73. Малчдаас мах, сүү сүүн бүтээгдэхүүн авах
74. Бичил уурхайг дэмжих
75. Нөхөн сэргээлт сайн хийх
76. Орон нутгаас ажилчин авч ажиллуулах
77. Орон нутгийн иргэдийг ажилд авах
78. Гүний худаг гаргуулах
79. Соёлын өвийг хамгаалах
80. Малжуулах ажил зохион байгуулах
81. Оюутны сургалтын төлбөрт дэмжлэг үзүүлэх
82. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
83. Малчдаас мах, сүү сүүн бүтээгдэхүүн авах
84. Бичил уурхайг дэмжих
85. Нөхөн сэргээлт сайн хийх
86. Орон нутгаас ажилтан авах
87. Байгаль орчны менежментийн тайланд тусгагдсан санал зөвлөмжийг хэрэгжүүлж ажиллах
88. Олон наст ургамал тарих
89. Ашиглалтын үед тоосжилт үүсгэхгүй байх
90. Амны болон малын усалгаанд зориулж 2-3 худаг гаргуулах
91. Малчдад малын тэжээл болон хадлан авахад туслалцаа үзүүлэх
92. Уурхайн нөлөөллийн бүсийн малчдын малыг нэгдсэн даатгалд хамруулах
93. Өлийн цагаан оготно устгахад хамтарч ажиллах
94. Сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны засварын ажилд хувь нэмэр оруулах
95. Сумын хог хаях цэг болон сумын гудамж талбайн тохижилтын ажилд оролцох
96. Уурхайн хүнс мах сүү сүүн бүтээгдэхүүнийг орон нутгаас авах

Хүснэгт 32. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Алтны шороон ордыг ашиглах	Цэвдэг ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2012	Алтны үндсэн орд ашиглах	Гүнбилэг гоулд ХХК	Төв аймгийн Борнуур сум	Алт
2012	Хүрэн нүүрсний ордыг ашиглах	Занаду коал Монголиа ХХК	Төв аймгийн Баянжаргалан сум	Нүүрс
2012	Алтны шороон ордыг ашиглах	Монголросцветмет ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2012	Алтны шороон орд	Гурван төхөм ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт

2012	Барилгын чулууны орд	Андсөөрвэй ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Барилгын чулуу
2012	Шохойн чулууны орд ашиглах	Чилагу ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Шохойн чулуу
2012	Алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах	Ти Жи Вай ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Алт
2012	Алтны үндсэн орд ашиглах	Алагтай цэцэн ХХК	Төв аймгийн Архуст сум	Алт
2012	Их галтын алтны шороон орд	Жотойн бажууна ХХК	Төв аймаг Заамар сум	Алт
2012	Зүүнцагаан хошууны төмрийн хүдрийн 2-р биетийг ашиглах	Анхай интернэйшнл ХХК	Төв аймгийн Баянжаргалан сум	Төмөр
2012	Улаан уул-1 нэртэй алтны шороон орд	Асгат Эрдэнэ ХХК	Төв аймаг Заамар сум	Алт
2012	Хуурай нугын алтны шороон орд	Мөнх говийн эрдэнэ хХК	Төв аймгийн жаргалант сум	Алт
2012	Хүрээтийн алтны шороон орд	Үүрт гоулд ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2012	Алтны шороон орд	Алмаз групп ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2012	Жоншт толгой хайлуур жоншны орд ашиглах	Чулуут интернэйшнл ХХК	Төв аймгийн Баяндэлгэр	Жонш
2012	Баянгол-1 алтны шороон орд ашиглах	Илтгоулд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2012	Баруун уртын алтны шороон орд	Чайлдсан ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2013	Цайдамын хүрэн нүүрсний ордыг ашиглах	Пибоди Винсвэй ресорсез ХХК	Төв аймгийн Баянжаргалан сум	Нүүрс
2013	Баянголын дэнжийн алтны шороон орд	Тод-Ундрага ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2013	Халзангийн алтны шороон ордыг ашиглах	Алтан дорнод Монгол ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2013	Ар наймганы доод хэсгийн шороон орд	Алтан дорнод Монгол ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2013	Баяншандын шохойн чулууны орд ашиглах	Тэвхэн ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Шохойн чулуу
2013	Дунд –Галтайн алтны шороон орд	Булган гангат ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2013	Хараат нэртэй барилгын чулууны орд	Алтан сүлжээ системос ХХК	Төв аймгийн Алтанбулаг сум	Барилгын чулуу
2013	Салтгарын амны алтны шороон орд ашиглах	Мон дулаан трейд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2013	Дунд бөхөгийн зүүн дэнжийн дайрганы орд	шижир хайрга ХХК	Төв аймгийн Алтанбулаг сум	Дайрга
2013	Туулын нүүрсний орд	Антрацит ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Нүүрс
2013	Ар наймганы эх алтны шороон орд ашиглах	Рэдвулкан ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2013	Цагаан давааны гянтболдын орд	Монвольфрам ХХК	Төв аймгийн Баянчандмань сум	Гянтболд
2013	Төгрөг нуурын нүүрсний орд	Петрокаол ХХК	Төв аймаг Баянжаргалан сум	Нүүрс
2014	Бөөрөлжүүтийн талын хүрэн нүүрсний орд	Цэцэнс майнинг энд энерги ХХК	Тав аймгийн Баян сум	Нүүрс

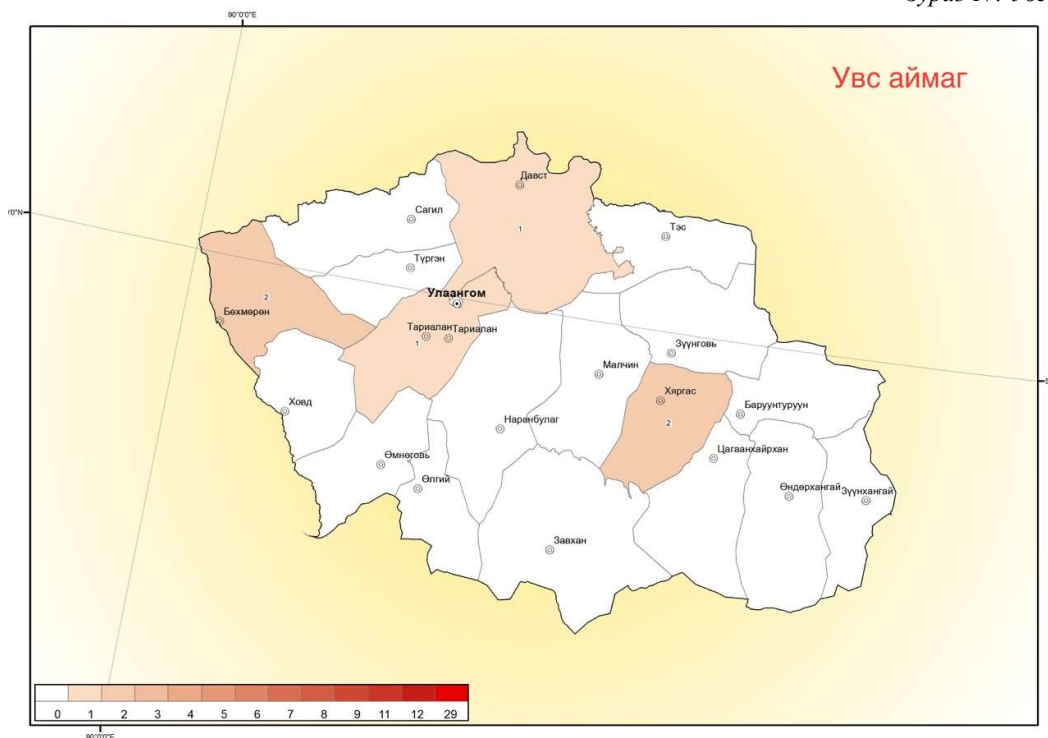
2014	Шанаган-2 нэртэй газар Хүрэн нүүрс	Пибоди Винсвэй ресорсез ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Нүүрс
2014	Айрагийн энгэр 1.2 алтны шороон орд	Болд цэн ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Алт
2014	У Бурхантын амны алтны шороон орд	Мондулаан трейд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Заамарын –эх алтны шороон орд	Уулс Заамар ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Ямаатын худгийн алтны шороон орд	Ноён гарь ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Алт
2014	Нарийн гол алтны шороон орд	Нарийн гол гоулд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Их Галтын дээд, доод дэлэнгийн алтны шороон орд	Жотойн баяжууна ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Дунд бөхөг” дайрганы ордыг ил аргаар ашиглах	Урал дизель ХХК	Төв аймгийн Алтанбулаг сум	Дайрга
2014	Айлтын дээд хэсэг-ийн алтны шороон орд	Ньюпэрл ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Хайлаастын алтны шороон орд	Алтандорнод Монгол ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Хойт баясгалангийн жалга 1,2 алтны шороон орд	Нью халпи ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2014	Баруун сайрын ам алтны шороон орд	Их хан уул ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Алт
2015	Шанд худгийн гантиг чулууны орд ашиглах	Шохой цагаан булаг ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Барилгын чулуу
2014	Баянголын ордны шороон орд ашиглах	Алтан дорнод Монгол ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2015	Баянголын гольдролын алтны шороон орд	Алтандорнод Монгол ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2015	Бөхөгийн хөндийн Буурал овоо нэртэй газар дайрга олборлох	ЭЭМДЭ ХХК	Төв аймгийн Алтанбулаг сум	Дайрга
2015	Буурал хангайн доод хэсгийн алтны шороон орд ашиглах	Гурван төхөм ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2015	Баян эрхэтийн битумын уурхай	Эрэл ХХК	Төв аймгийн Баянжаргалан сум	Битум
2015	Баянголын алтны бүлэг шороон орд	Тод ундрага ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2015	Их хайрхан гянтболдын ордыг далд аргаар ашиглах	Миндуотайди ХХК	Төв аймгийн Баян өнжүүл сум	Гянтболд
2015	Зүүн шандын ам алтны шороон орд	Мондулаан трейд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2015	ЗТХ алтны шороон орд ашиглах	ЗТХ ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2015	Баянгийн алтны шороон орд ашиглах	Нутгийн орд ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Алт
2015	Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах	Тэн хун ХХК	Төв аймгийн жаргалант сум	Алт
2015	Замын худаг нэртэй газар байрлах шохойн чулууны орд	Түмэн тал	Төв аймгийн Баян сум	Шохойн чулуу

2015	Бага наймганы хөндийн дээд хэсгийн алтны шороон орд	Илтгоулд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2015	Молибдений орд ашиглах	Туншан шиандон ХХК	Төв аймгийн Борнуур сум	Молибден
2016	Бага наймганы хөндийн Бумбат -1 алтны шороон орд	Илтгоулд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2016	Иххэтийн амны алтны шороон орд	Эм Жи Эл ресурс ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2016	Хайлаастын хөндийн алтны шороон орд	Заамар гоулд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2016	Хайлаастын хөндийн зүүн салаа жалга 3 болон 4-ийн алтны шороон орд	Гурван тамга ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2016	Баянголын дэнж алтны шороон орд	Арголд ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2015	Хүрээтийн алтны шороон орд	Үүрт гоулд ХХК	Төв аймгийн Сэргэлэн сум	Алт
2015	Туул голын Баруун дэнжийн алтны шороон орд	Алтан дорнод Монгол ХХК	Төв аймгийн Заамар сум	Алт
2016	Хүрэн нүүрс олборлох	Монкоул петро майнинг ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Нүүрс
2016	Шандын амны алтны шороон орд	Лмо майнинг ХХК	Төв аймгийн Лүн сум	Алт
2016	Баруун сайрын хөндийн дунд хэсэг,Хавчуугийн ам,жалга, -3,4 алтны шороон орд ашиглах	Каймекс ХХК	Төв аймгийн Баян сум	Алт

2.17. Увс аймаг

Увс аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,6 хувийг буюу 511,0 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 42, хайгуулын 180, нийт 222 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁷. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах нүүрсний орд ашиглах 4, алтны 2 нийт 6 төсөл (хүснэгт 17)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Бөхмөрөн, Хяргас, Давст, Тариалан сумдын (зураг 10)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 17. Увс аймаг

Хүснэгт 33. Хуралдааны ирц / Увс аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	152	29	38

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
2. Орон нутгаас ажилтан авах
3. Төслийг хэрэгжүүлэхэд татгалзах зүйлгүй
4. Замын асуудалд онцгой анхаарах
5. Ус, хөрс, агаарын шинжилгээ хийж байх
6. Хог хаягдлаа ил задгай хаяхгүй байх
7. Уул уурхайгаас байгаль орчинд хир нөлөөлж байгааг мэргэжлийн байгууллагаар шалгуулах

¹⁷ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

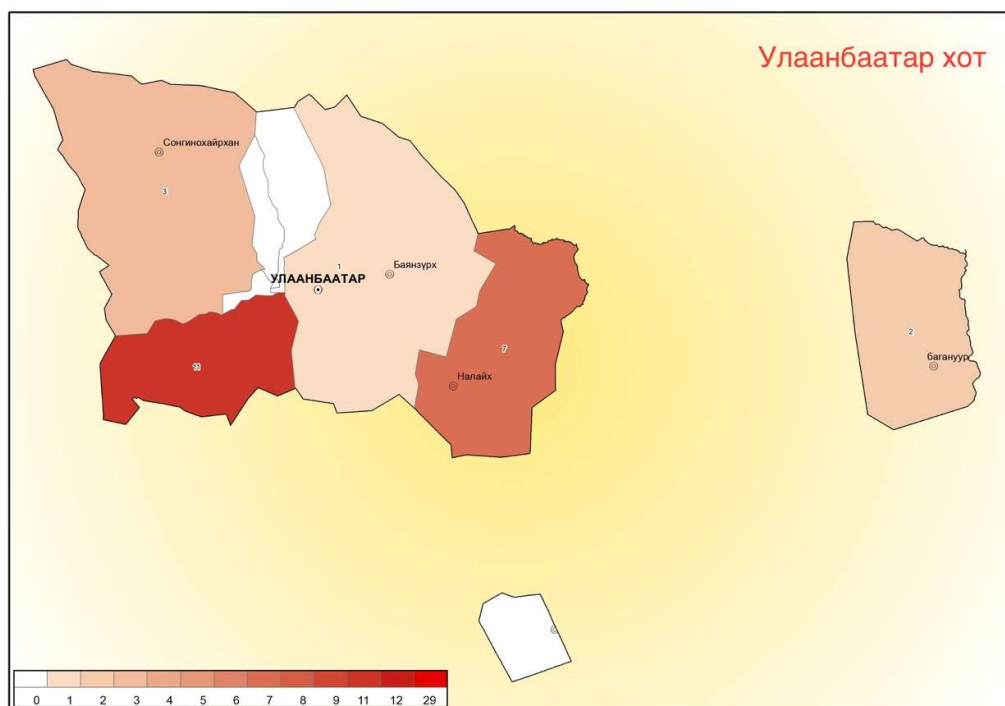
Хүснэгт 34. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Хотгор-ын нүүрсний уурхай	Хотгор ХХК	Увс аймгийн Бөхмөрөн сум	Нүүрс
2013	Цагаан түнгийн алтны шороон ордыг ашиглах	Цэрэнбадам ХХК	Увс аймгийн Хяргас сум	Алт
2013	Хөөтийн талын чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах	Хүдэн ХХК	Увс аймгийн Давст сум	Нүүрс
2014	Хар тарвагатайн нүүрсний орд ашиглах	Хар тарвагатай ХХК	Увс аймгийн Тариалан сум	Нүүрс
2014	Нүүрс хотгорын ордыг ил аргаар ашиглах	Хотгор ХХК	Увс аймгийн Бөхмөрөн сум	Нүүрс
2016	Ичээтийн алтны шороон орд	Хорикава металл ХХК	Увс аймгийн Хяргас сум	Алт

2.18. Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэрийн 0,01 хувийг буюу 14,5 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 173, хайгуулын 22, нийт 195 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁸. Тус хотын нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах барилгын чулууны 1, дайргын 2, нүүрсний 2, хайрганы 2, шаврын орд ашиглах 11 нийт 21 төсөл (хүснэгт 36)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Сонгинохайрхан, Баянзүрх, Налайх, Багануур, Хан-Уул дүүргийн (зураг 18)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 18. Улаанбаатар хот

Хүснэгт 35. Хуралдааны ирц / Улаанбаатар аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	3048	5	101

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Дэмжиж байна
2. Орон нутгаас тодорхой тооны ажилтан авч ажиллуулах
3. Хорооны тохижилт, тэмдэглэлт үйл явдал тэмдэглэхэд дэмжлэг үзүүлэх
4. Нөхөн сэргээлт чанартай хийх
5. Нөхөн сэргээлт нь дээр нуур цөөрөм бий болгох
6. Ажлаа жилд 2 удаа тайлагнадаг байх
7. Хүнд даацын авто машин нийтийн эзэмшлийн зам талбайг эвдэж сүйтгэдэг байдалд анхаарч ажиллах
8. Нөхөн сэргээлтийг сайн хийх
9. Хийсэн ажлаа тайлагнадаг байх

¹⁸ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

10. Хүнд даацын авто машин нийтийн эзэмшлийн зам талбайг маш ихээр эвдэж сүйтгэдэг. Энэ тал дээр анхаарч ажиллах

Хүснэгт 36. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

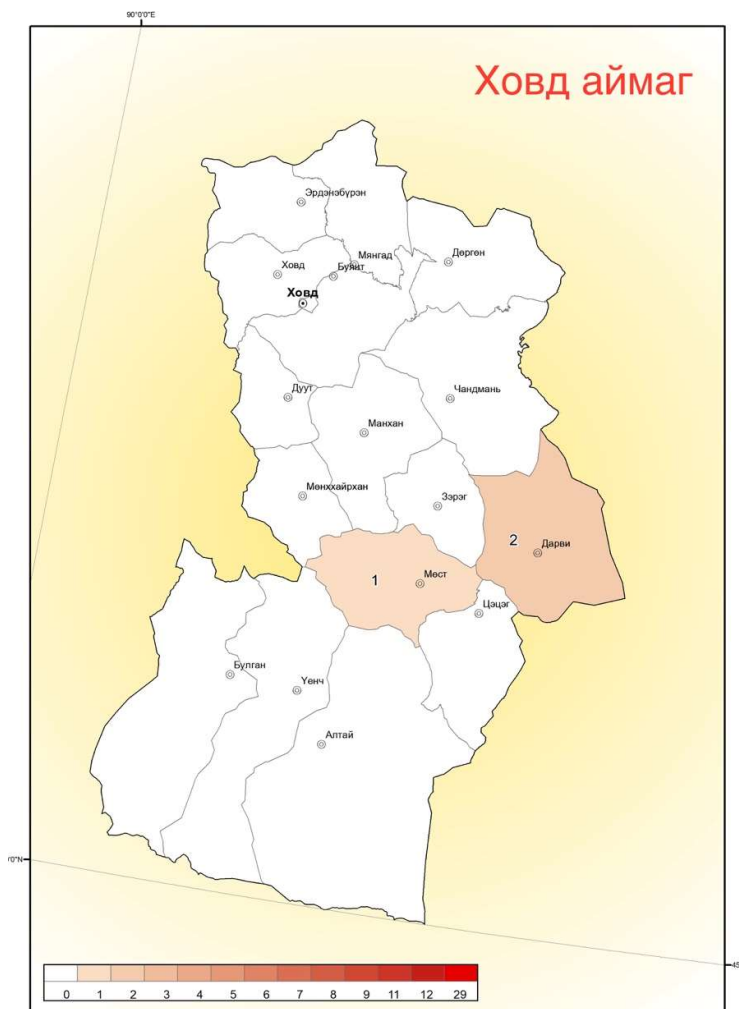
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2012	Морин толгой нэртэй элс хайрганы орд	Эслэт ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Хайрга
2012	Зуунмод-2 элсний орд ашиглах	Сэрүүн сэлбэ ХХК	Улаанбаатар хотын Налайх дүүрэг	Элс
2012	Гишүүний ам-5 элс, хайрганы орд	Жэй ти ти ХХК	Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүрэг	Элс
2012	Зуун мод-3 элсний орд	Орчлон констракшн ХХК	Улаанбаатар хотын Налайх дүүрэг,	Элс
2012	Найрамдал шаврын орд	Монгол керамик ХХК	Улаанбаатар хот Сонгино хайрхан дүүрэг	Шавар
2012	Харзатын хотгор элс хайрганы орд	Өвөр харзат ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Элс
2012	Хуурай сайр-1 нэртэй элс хайрганы хольцын орд	БТМГ ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Хайрга
2013	Багануур нүүрсний уурхай	Багануур ХК	Багануур дүүрэг	Нүүрс
2013	Тоосгоны шаврын орд ашиглах	Гүрэн ХХК	Налайх дүүрэг	Шавар
2013	Цагаан давааны дайрганы ордыг ашиглах	Даяарх ХХК	Баянзүрх дүүрэг	Дайрга
2013	Морин даваа-2 барилгын чулуун ордыг ашиглах	Морин даваа ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Барилгын чулуу
2013	Морин толгой-1 элс хайрганы орд ашиглах	Эсто ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Элс
2014	Баян-Уулын элсэн чулууны ордыг ашиглах	Арвижих кар ХХК	Налайх дүүрэг	Барилгын чулуу
2014	Ундрах толгой нүүрсний ордыг далд аргаар ашиглах	Их урсгал ХХК	Налайх дүүрэг	Нүүрс
2015	Элс олборлох	Мон элс ХХК	Налайх дүүрэг	Элс
2015	Зуунмодны элсний орд ашиглах	Мерсу ХХК	Налайх дүүрэг 5-р хороо	Элс

2015	Овоот уул нэртэй газарт дайрганы орд ашиглах	Грэйт парагон групп ХХК	Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүрэг	Дайрга
2015	Харз элс,хайрганы орд ашиглах	Эх дэлгэр мөрөн ХХК	Хан-уул дүүрэг 13-р хороо	Элс
2016	Хуцаа элс хайрганы ордыг ашиглах	Багануур ХХК	Баганнуур дүүрэг	Элс
2015	Гишүүн-1 талбайн элсэн чулууны ордыг ашиглах	Орд талст ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Элс
2016	Гишүүний ам-1 талбайн элс хайрганы хольцын ордыг ашиглах	Элит гурван багана ХХК	Хан-Уул дүүрэг	Элс

2.19. Ховд аймаг

Ховд аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,3 хувийг буюу 535,0 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 290, хайгуулын 163, нийт 140 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна¹⁹. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны орд ашиглах 2, нүүрсний 1 нийт 3 төсөл (хүснэгт 38)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Дарви, Мөст сумд (зураг 19)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 19. Ховд аймаг

Хүснэгт 37. Хуралдааны ирц / Ховд аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	160	5	40

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. *Орон нутгаас ажилтан авах*
2. *Байгаль хамгаалах туслах ажилтны ажлын байр бий болгож орон нутгийн 2-3 хүнийг тогтмол ажиллуулах*
3. *Уурхайгаас гарч буй тоосжилтыг бууруулах талаар технологийн өөрчлөлт хийх*

¹⁹ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

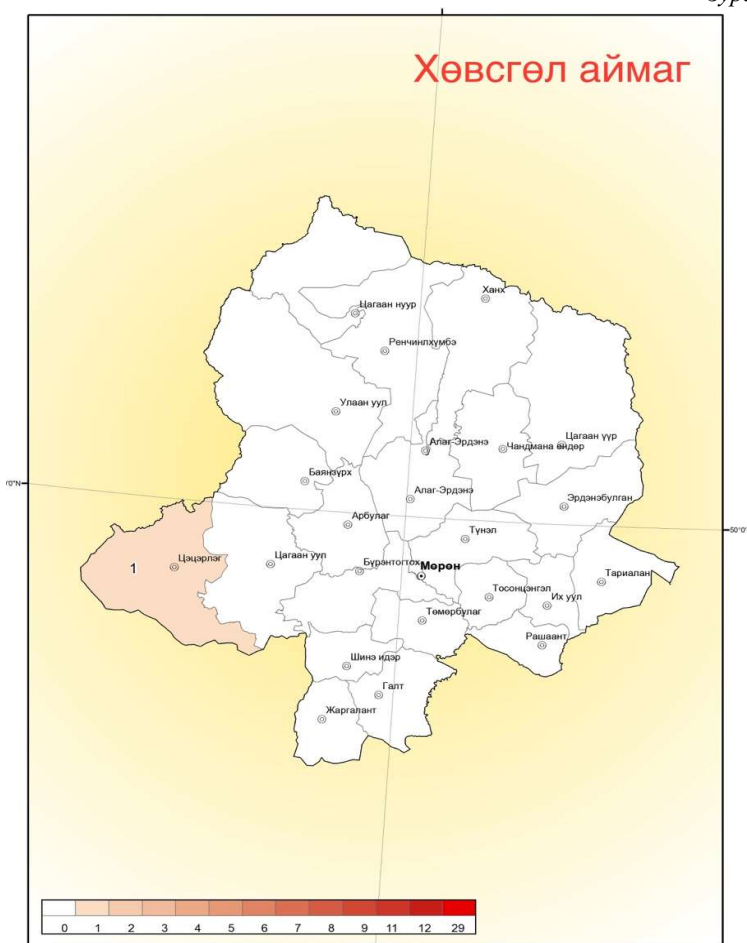
Хүснэгт 38. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмалын төрөл
2013	Хөшөөтийн нүүрсний уурхайн нүүрс хуурай баяжуулах үйлдвэр	Моэнко ХХк	Ховд аймгийн Дарви сум	Нүүрс
2015	Хөшөөтийн нүүрсний уурхай	Моэнко ХХК	Ховд аймгийн Дарви сум	Нүүрс
2016	Төгөлийн алтны шороон орд ашиглах	Идеал системс ХХК	Ховд аймгийн Мөст сум	Алт

2.20. Хөвсгөл аймаг

Хөвсгөл аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,1 хувийг буюу 111,0 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 18, хайгуулын 17, нийт 35 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна²⁰. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах нүүрсний орд ашиглах 1 төсөл (хүснэгт 40)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Цэцэрлэг (зураг 20)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 20. Хөвсгөл аймаг

Хүснэгт 39. Хуралдааны ирц / Хөвсгөл аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	186	5	46

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. БО төлөвлөгөөг сайтар даган мөрдөх

Хүснэгт 40. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

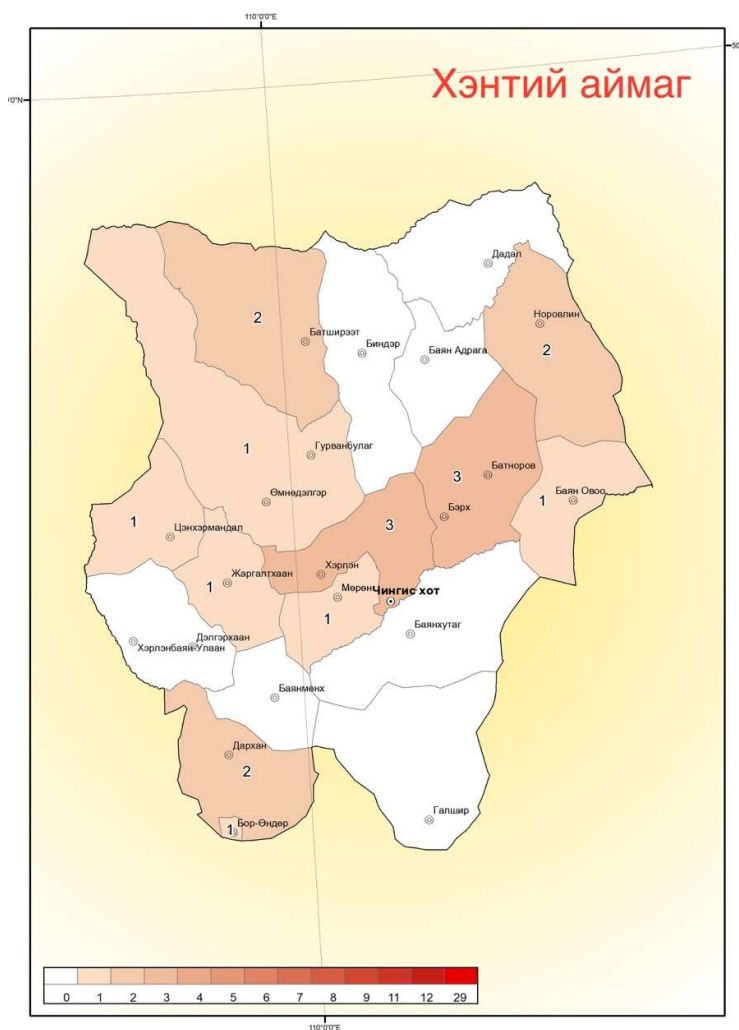
Төслийн огноо	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	Ашигт малтмал
2016	Могойн голын нүүрсний ордыг ашиглах	Могойн гол ХК	Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг сум	Нүүрс

²⁰ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

2.21. Хэнтий аймаг

Хэнтий аймгийн нутаг дэвсгэрийн 0,4 хувийг буюу 591,5 мян.га талбай бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын 103, хайгуулын 173, нийт 276 тусгай зөвшөөрөл 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар хүчин төгөлдөр бүртгэлтэй байна²¹. Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах алтны орд ашиглах 6, жоншны 9, нүүрсний 1, төмрийн 1, цагаан тугалганы 1 нийт 18 төсөл (хүснэгт 42)-ийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг 2012-2016 оны хооронд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох нэгжээр батлагдаж Батноров, Батширээт, Баян-Овоо, Бор-Өндөр, Дархан, Жаргалтхаан, Мөрөн, Норовлин, Өмнөдэлгэр, Хэрлэн, Цэнхэрмандал сумд (зураг 21)-ын нутагт хэрэгжсэн байна.

Зураг 21. Хэнтий аймаг

Хүснэгт 41. Хуралдааны ирц / Хөвсгөл аймаг/

№	ҮСХорооны 2015 оны тайланд туссан нийт өрхийн дундаж тоо	БИНХурлын ирцийн дундаж тоо /хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсанаар/	Хуралдаан хүчин төгөлдөр болох хуулиар тогтоосон шалгуур үзүүлэлт
1	303	31	75

Иргэдийн нийтийн хуралд оролцогчдоос гаргасан саналууд:

1. Хаягдлын нуурыг чанартай байгаль орчинд халгүй хийх

²¹ Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны жилийн эцсийн тайлан мэдээ, www.mram.gov.mn

2. *ИНХ-с асууя манай баг 200 гаруй хүнтэй одоо ирсэн иргэд иргэдийн төлөөлөл болж чадах уу*
3. *Нөхөн сэргээлт чанартай хийх*
4. *Орон нутагт бодитой хөрөнгө оруулалт хийх*
5. *Багийн соёлын төв барихад дэмжлэг үзүүлэх*
6. *Уурхайн эргэн тойронд мод тарих*
7. *Орон нутгаас ажилтан авах*
8. *Мах, сүү, цагаан идээ авч байх*
9. *Орон нутгаас ажилтан авах*
10. *Уурхайтай ойр байгаа малчин өрхийн өвөлжөөний асуудлыг шийдвэрлэх, нүүлгэх бол зардлыг хариуцах*
11. *Орон нутагт бодитой ажил хийж гүйцэтгэх*
12. *Гүний худаг шинээр гаргах*
13. *Орон нутгаас ажилтан авах*
14. *Нөхөн сэргээлт чанартай хийх*
15. *Усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөхгүй хэмжээнд ус ашиглах*
16. *Тоосжилт бууруулах тал дээр анхаарч ажиллах*

Хүснэгт 42. Уул уурхайн төсөл 2012-2016

2. Төслийн огноо	3. Төслийн нэр	4. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж	6. Төсөл хэрэгжих аймаг, сум	7. Ашигт малтмалын төрөл
2012	Хайлуур жоншны орд ашиглах	Маль Флюорит ХХК	Хэнтий аймгийн Батноров сум	Жонш
2012	Модотын цагаан тугалганы техноген ордыг ашиглах	Эрдэнэ линк ХХК	Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал сум	Цагаан тугалга
2012	Алтны үндсэн орд ашиглах	Гутайн даваа ХХК	Хэнтий аймгийн Батширээт сум	Алт
2012	Чандгана талын ил уурхай	Чандгана Коул ХХК	Хэнтий аймгийн Мөрөн сум	Нүүрс
2012	Уртын хөндийн алтны шороон ордыг ашиглах	Дацантрейд ХХК	Хэнтий аймгийн Норовлин сум	Алт
2012	Хавтгай-1 жоншны далд орд	Бор-Өндөр уул ХХК	Хэнтий аймаг Батноров сум	Жонш
2012	“Булган уул” хайлуур жоншны ордын 2.3р судлыг далд аргаар ашиглах	ГОК БУЛГАН УУЛ ХХК	Хэнтий аймгийн хэрлэн сум	Жонш
2013	Идэрмэг нэртэй хайлуур жонш ашиглах	ЭБГ ХХК	Хэнтий аймгийн Батноров сум	Жонш
2013	Хүдрийн 9-р биет нэртэй хайлуур жоншны ордын төсөл	Баян тэгш импекс	Хэнтий аймгийн Дархан сум	Жонш
2014	Хайлуур жоншны 16-1 хүдрийн биет ашиглах	Си ЭМ Кэй Ай ХХК	Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сум	Жонш

2014	Өвөлжөөний эх ам-ны алтны шороон орд ашиглах	Жи Эф Си ХХК	Хэнтий аймгийн Жаргалтхаан сум	Алт
2015	Цагаан давааны алтны шороон орд	Ирээдүйн алтан шонхор ХХК	Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр сум	Алт
2015	Ургын хөндийн алтны шороон ордыг ашиглах	Дацан трейд ХХК	Хэнтий аймгийн Норовлин сум	Алт
2015	Булган уул хайлуур жоншны ордыг 1-р судлыг далд аргаар ашиглах	Ди Жи Ти Энд Эм ХХК	Хэнтий аймгийн Хэрлэн сум	Жонш
2015	Булган уул хайлуур жоншны ордын 2,3-р судлыг далд аргаар ашиглах	Гок Булган уул ХХК	Хэнтий аймгийн Хэрлэн сум	Жонш
2015	Дожир хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах	Ханшашир ХХК	Хэнтий аймгийн Баян овоо сум	Жонш
2015	Боргилт овоо төмрийн хүдрийн орд ашиглах	Лут чулуу ХХК	Хэнтий аймгийн Дархан сум	Төмөр
2016	Гутайн алтны шороон ордыг ашиглах	Айвуун тэс ХХК	Хэнтий аймгийн Батширээт сум	Алт

Гурав. Дүгнэлт, зөвлөмж

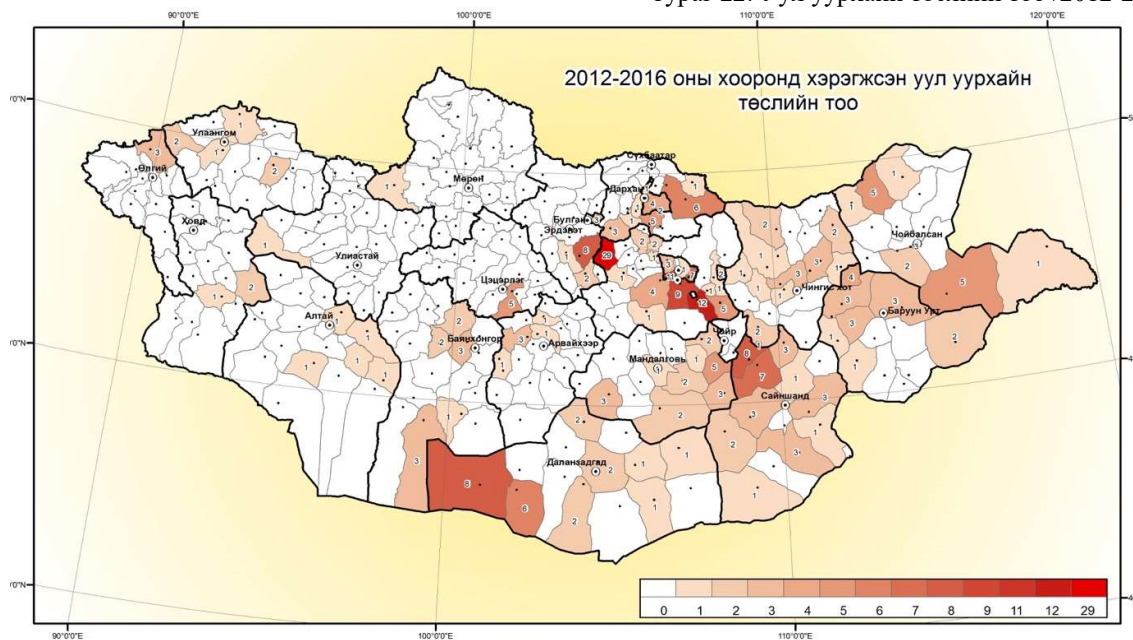
“Багийн нийтийн хурлаар байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг хэлэлцүүлсэн байдалд үнэлгээ” хийх зөвлөх ажлын хүрээнд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны архивд хадгалагдаж байгаа 2012-2016 онуудад хэрэгжсэн уул уурхайн төслүүдийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний 297 тайланг бусад 2083 тайлангаас ялган авч судалж үзлээ.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.8 дахь хэсэгт төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаа, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэдийн нийтийн хурлын санал, тэмдэглэл гэж заасны дагуу 297 төслийн Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан тайланд авагдсан захиргаа, нийтийн хурлын санал, тэмдэглэл нийт 1185 нүүр материалыг татан авч баримт бичгийн, задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх, харьцуулах аргуудыг хэрэглэн хараат бус, бие даасан, баримтат үндэслэх зарчмыг баримтлан дараах шалгуур үзүүлэлтүүдээр энэхүү зөвлөх ажлын дүгнэлтийг гаргав.

3.1.1. Төсөл хэрэгжсэн аймаг, сум

Ашигт малтмал олборлох уул уурхайн 297 төсөл Улаанбаатар хотын 5 дүүрэг, 20 аймгийн 105 сумдын /зураг 22/ нутаг дэвсгэрт 2012-2016 оны хооронд хэрэгжиж, энэ хугацаанд хамгийн олон буюу 29 төсөл Төв аймгийн Заамар суманд, хамгийн бага буюу аймгийн хэмжээнд 1 төсөл Завхан аймгийн Дөрвөлжин сум, Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг суманд тус тус үйл ажиллагаа явуулсан байна.

Зураг 22. Уул уурхайн төслийн тоо /2012-2016/

3.1.2. Ашигт малтмалын төрөл

Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2016 оны 12 дугаар сарын статистик мэдээнд гол нэр төрлийн эрдэс бүтээгдэхүүн болох төмрийн хүдэр, баяжмал 6085 мян.тн, зэсийн баяжмал 1562 мян.тн, цайрын хүдэр, баяжмал 126 мян.тн, боловсруулаагүй, хагас боловсруулсан алт 1916,85 кг, нүүрс 3612,7 мян.тн тус тус экспортод гаргасан талаар мэдээлсэн байна²². Судалгаанд хамаарах хугацаанд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан нь батлагдсан уул уурхайн 297 төслийн хүрээнд нийт 23 нэр төрлийн ашигт малтмал олборлосноос /график 4/ алт, нүүрс, жонш, төмөр болон барилгын материал дангаараа 86.8 хувийг бүрдүүлж байна.

²² www.mram.gov.mn

График 4. Ашиглаж эхэлсэн ордуудын ашигт малтмалын төрөл

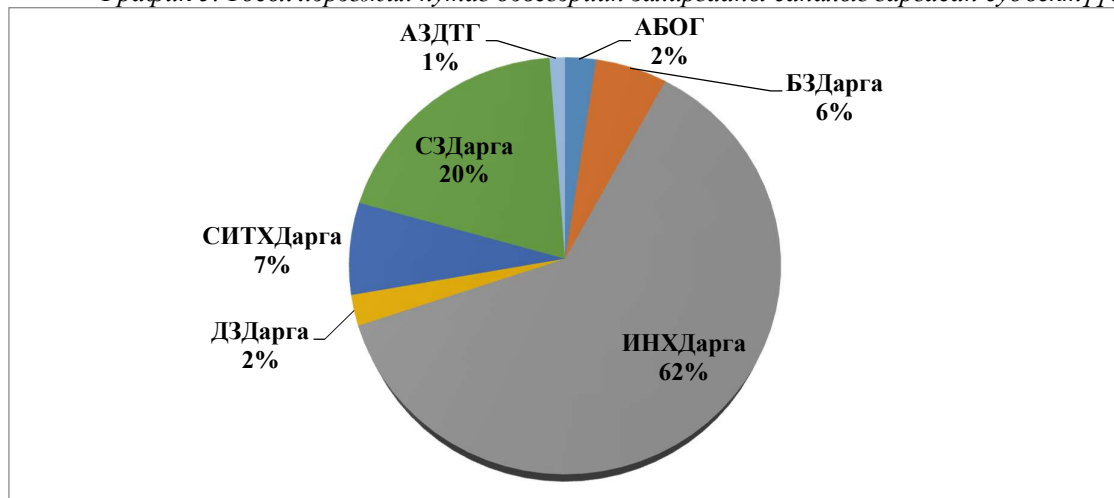
Эх сурвалж: БОАЖЯам

Дээрх ашигт малтмалыг манай улс олборлож, ашиглаж байсан туршлагатай, экспортын гол нэрийн бүтээгдэхүүн байх бөгөөд харин уул уурхай, байгаль орчны салбарт чухал бөгөөд хариуцлагатай шинэ хуудас болж ураны төсөл Дорнод аймгийн Улаанбадрах сумын Зөөвч овоо нэртэй газарт 2015 оноос “Кожегов” ХХК хэрэгжүүлж эхэлсэн байна.

3.1.3. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргааны санал

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.8 дахь хэсэгт төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргааны саналыг авахаар тусгасан. Хуульд заасан захиргаа гэдэгт ямар байгууллага эсвэл албан тушаалтыг хэлсэн нь тодорхойгүй байгаа байдлаас үүдэн аж ахуйн нэгжүүд янз янзаар хуулийг ойлгож, хэрэглэсэн байна /график 5/.

График 5. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргааны саналыг гаргасан субъектүүд

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний төслийг хэлэлцээд гарсан саналын 82 хувийг Иргэдийн нийтийн хурлын дарга болон Сумын Засаг дарга нар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад ирүүлсэн бол үлдсэн хэсгийг Сумын Иргэдийн Төлөөлөгчийн хурлын дарга, Дүүргийн Засаг дарга, Багийн Засаг дарга, Аймгийн Байгаль орчны газар, Аймгийн Засаг даргын тамгын газар тус тус гаргасан байна.

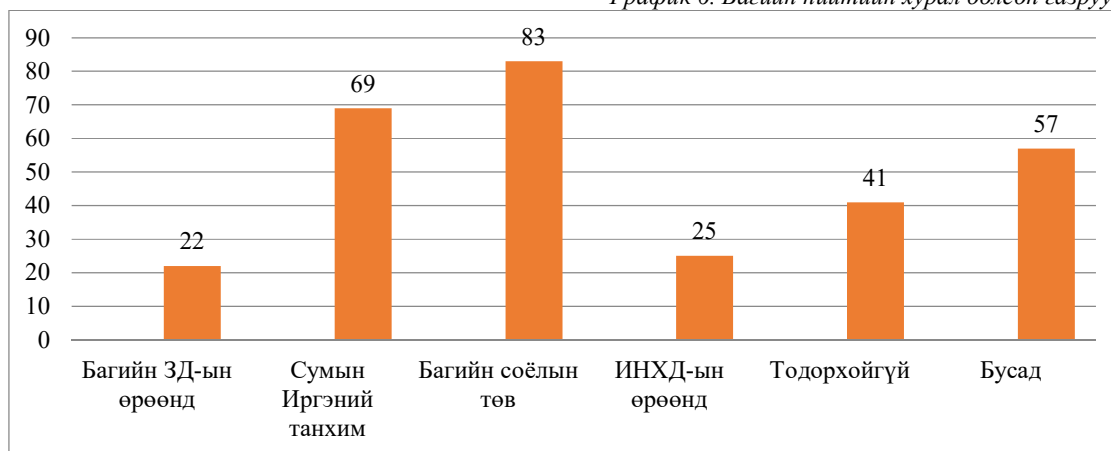
Орон нутгаас ирүүлсэн саналд холбогдох хуулийн зүйл заалтыг зааж бичих явдал учир дутагдалтай байгаа нь нийт ирсэн саналын зөвхөн 24.4 хувьд эрх зүйн үндэслэлийг дурдсан байдлаас харагдаж байна.

Мөн дээрх саналуудыг төслийн тайланд хавсаргахдаа дийлэнх тохиолдолд буюу 86.6 хувьд нь дан хуулбар эсвэл скайнардсан байдлаар /зураг 23/ авагдсан нь албан хэрэг хөтлөлтийн шаардлага хангахгүйгээс гадна, үнэн зөв эсэхэд эргэлзээ төрүүлж байгааг /хавсралт 5.2/ тэмдэглэх нь зүйтэй.

Багийн нийтийн хурлыг зохион байгуулсан газрууд нь харилцан адилгүй боловч 51.1 хувийг Сумын Иргэний танхим болон Багийн соёлын төвд ээлжит, ээлжит бус хуралдаан болсон байна. Мөн малчин өрхийн гэрт, уурхайн кеймпд, сургуулийн спорт зааланд зэрэг бусад газруудад 19.1 хувь нь хуралдсан байна.

Түүнчлэн, Иргэдийн Нийтийн Хурлын даргын өрөөнд нийт хурлын 8.4 хувь нь хуралдсан бол 41 удаагийн хурал буюу нийт хурлын 13.8 хувь хаана хуралдсан нь тодорхойгүй байгаа нь анхаарал татаж байна /график 6/.

График 6. Багийн нийтийн хурал болсон газрууд

3.1.4. Багийн Нийтийн Хурлын ирц

Монгол улсын нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.10-т Баг, хорооны Хурлын хуралдаанд зөвхөн тухайн баг, хорооны сонгуулийн насны иргэн бүр оролцож болох бөгөөд хуралдаанд багт 4 өрх тутмаас, хороо, аймгийн төвийн сумын багт 20-30 өрх тутмаас тус бүр нэг хүн хүрэлцэн ирсэн тохиолдолд хүчинтэйд тооцно гэж заасан байна.

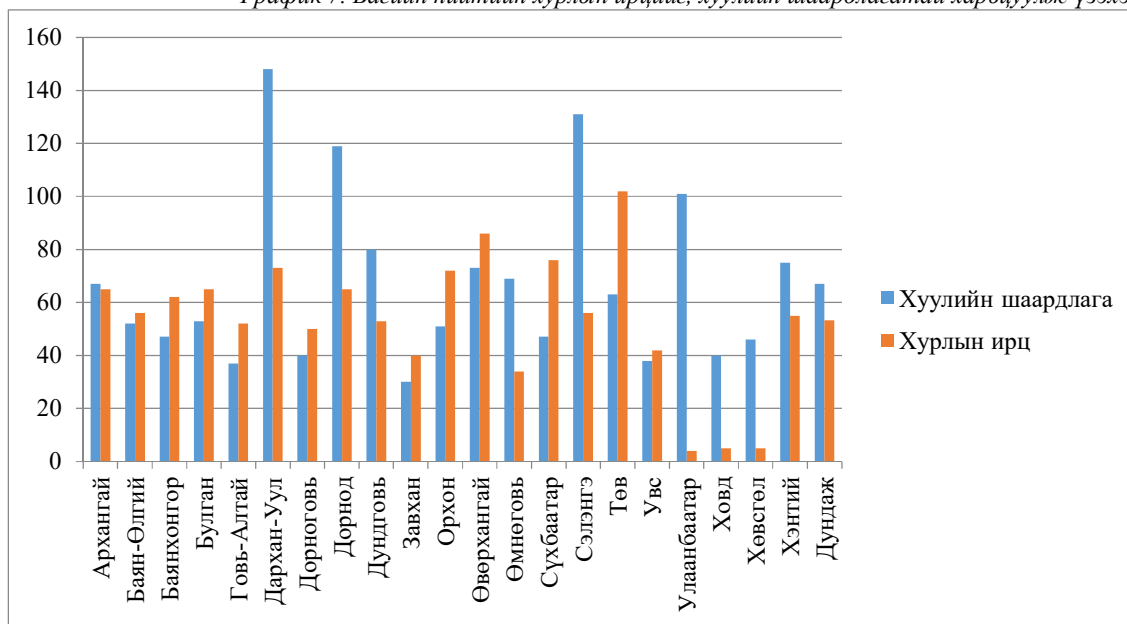
Судалгаанд хамрагдсан уул уурхайн төслүүдийн Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээнд авагдсан Багийн нийтийн хурлын тэмдэглэлд 5-160 иргэн хуралдаанд оролцсон гэж тусгасан нь дунджаар 53 иргэн хурал хүрэлцэн ирсэн байна. Харин Үндэсний Статистикийн Хорооны тайлан мэдээнд үндэслэн холбогдох хуулийн шаардлагын дагуу нягталж үзэхэд, дунджаар 67 иргэн хуралд хүрэлцэн ирсэн бол хурлын шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болно.

Мөн Багийн нийтийн хурлын тэмдэглэлд зөвхөн тухайн баг, сумын тэргүүлэгч оролцож, санал шийдвэр гаргасан тохиолдол нийт тэмдэглэлийн 26.4 хувийг эзэлж байгаад анхаарахгүй байж болохгүй юм. Учир нь, Монгол улсын засаг захиргааны нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.2-д Энэ хуулийн 9.1.1-9.1.3-т заасан Хурлын хуралдааны чөлөө цагт бүрэн эрхийг нь тэдгээрийн Тэргүүлэгчид хэрэгжүүлнэ гэж заасан боловч мөн хуулийн 17.1.8-д иргэдийн нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас тухайн нутаг дэвсгэрийн байгалийн тодорхой төрлийн баялгийг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, эзэмших тухай хүсэлтийг хэлэлцэж саналаа сум, дүүргийн Хуралд уламжлах эрх гагцхүү

баг, хорооны хуралд хадгалагдахаар хуульчилжээ. Иймд дээрх 26.4 хувийн санал, тэмдэглэл одоо мөрдөгдөж байгаа хуулийн хүрэнд хүчин төгөлдөр гэж үзэх боломжгүй юм. Түүнчлэн, төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн багийн нийтийн хуралд хэдэн нутгийн иргэд оролцсон нь тодорхойгүй буюу тэмдэглэлд ирцийн талаар огт тусгаагүй байдал 17.8 хувийг эзэлж байна.

Дээрх баримтад үндэслэн ерөнхий байдлаар дүгнэвэл, багийн нийтийн хурлын ирц хуулийн нөхцөл, шаардлагыг хангадаггүй нийтлэг зөрчил, дутагдалтай байна /график 7/.

График 7. Багийн нийтийн хурлын ирцийг, хуулийн шаардлагатай харьцуулж үзэхэд

Судалгааг хийх явцад илэрхий болсон нэг баримт бол, багийн нийтийн хурлын тэмдэглэлд төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн хэдэн тооны иргэд оролцсон нь тоогоор илэрхийлэгдэж байхаас хуралд хэн гэдэг байнгын оршин суугч оролцсон талаар үйлдсэн гарын үсэгтэй ирцийн баримт авагдаагүй, эсхүл нэг бичгийн хэвээр иргэдийн нэрсийг бичиж гарын үсэг зурсан, хаана, ямар зорилгоор гарын үсэг зурсан нь тодорхойгүй бичгийн түрүүгүй нотлох баримтын шаардлага хангахгүй байдал нийт тэмдэглэлийн 80 гаруй хувийг эзэлж байгааг цохон тэмдэглэе.

Багийн Нийтийн Хурлын ирцтэй холбоотой энэ бүх асуудлыг дүгнэж үзвэл, хурлын ирц хангалтгүй, хуулийн шаардлага хангахгүй байхад хуралдаан явуулдаг байдал түгээмэл, мөн хуулиар эрх олгогдоогүй этгээд буюу Иргэдийн Нийтийн Хурлын Тэргүүлэгчид шийдвэр гаргадаг, албан хэрэг хөтлөлтийн энгийн шаардлага хангаагүй тэмдэглэл үйлддэг явдлыг засаж залруулан, хуулийг нэг мөр ойлгож, хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

3.1.5. Багийн Нийтийн Хурлаас гарсан санал, хүсэлт

Төслийн нөлөөлөлд шууд ба шууд бус хэлбэрээр өртсөн болон өртөж болзошгүй тухайн төсөл хэрэгжиж буй нутгийн иргэдээс Нийтийн хурлын үеэр гаргасан 372 санал, хүсэлтийг тоймлож үзвэл /график 8/ дараах дүр зураг харагдаж байна.

а. Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах чиглэлээр

Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад санаачилгатай ажиллах, нөхөн сэргээлтийг цаг тухайд нь чанартай сайн хийх, булгийн эхийг хашиж хамгаалах, бэлчээр доройтохоос сэргийлж, нэг замаар тээвэрлэлт хийх, тоосжилтыг бууруулах, нөхөн сэргээлтэд нутгийн унаган олон наст ургамал суулгах, булаг, шандын эхийг хашиж хамгаалах, тээвэрлэлт хийхдээ зам дээр хог хаяхгүй байх болон уурхайн хог хаягдлыг тогтоосон цэгт стандартын дагуу дарж булах, хортой, аюултай хэрэглэхгүй байх өлийн

цагаан оготно устгахад хамтарч ажиллах зэрэг саналыг давхардсан тоогоор 128 удаа /нийт санал, хүсэлтийн 35 хувь/ багийн нийтийн хуралдааны үеэр хэлсэн байна.

b. Сум, орон нутгийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр

Багийн соёлын төв болон сургуулийн байрыг завсарлах, засмал зам тавих, хүүхдийн цэцэрлэгийн гадна тохижилт, спорт талбай байгуулах, эрчим хүчний сүлжээнд холбогдоход дэмжлэг үзүүлэх, соёлын өв, дурсгалд газрыг хамгаалах, орон нутагт үлдэх бүтээн байгуулалт хийх, орон нутагт тулгарсан асуудалд тусалж үзүүлэх зэрэг санал, хүсэлт давхардсан тоогоор 54 удаа /нийт санал, хүсэлтийн 17 хувь/ гарсан байна.

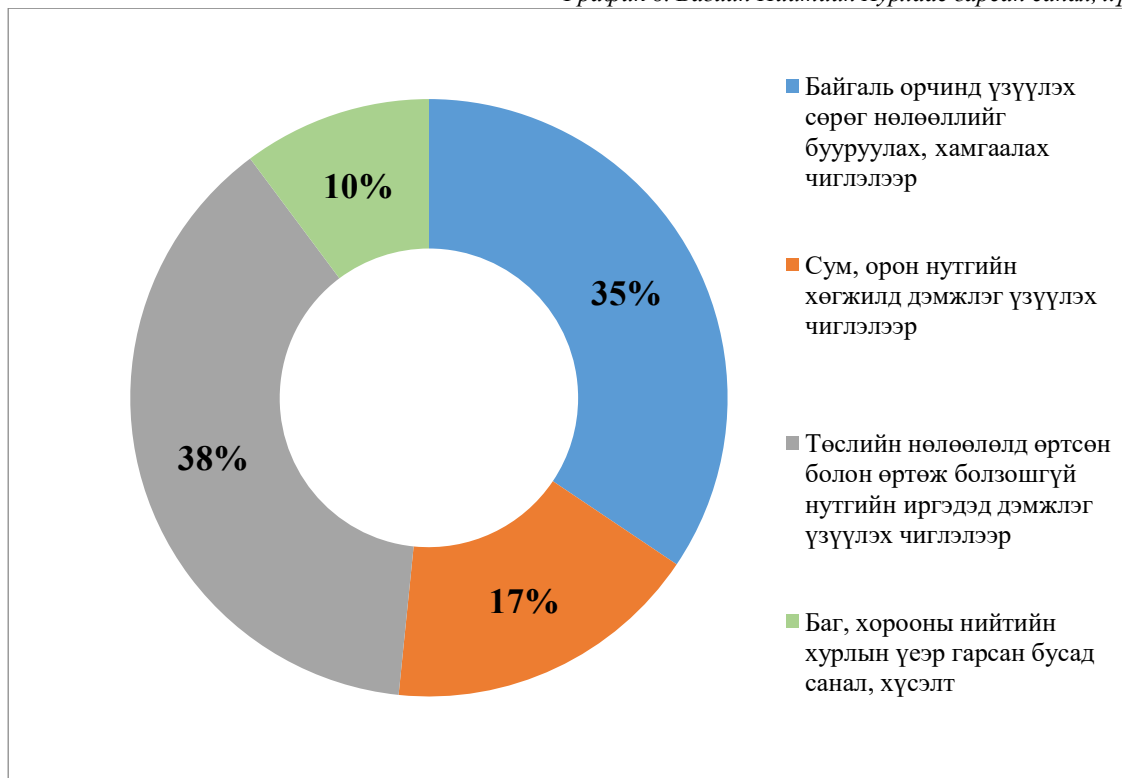
c. Төслийн нөлөөлөлд өртсөн болон өртөж болзошгүй нутгийн иргэдэд дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр

Орон нутгаас ажилтан авч ажиллуулах, гүний худаг гаргаж өгөх, сургуулийн хүүхдийн хичээлийн хэрэгсэл авахад дэмжлэг үзүүлэх, орон нутгаас их, дээд сургуульд амжилттай суралцаж байгаа оюутны сургалтын төлбөрийг төлөх, мал багатай иргэдийг малжуулах, уурхайн ажилчдын хэрэгцээнд мах, сүү, цагаан идээ авч байх, орон нутгаас ажиллаж байгаа иргэдийг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах, олборлосон нүүрс болон үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнээс нутгийн иргэдэд хөнгөлөлттэй үнээр борлуулах, иргэдийн нөхөрлөл, бичил уурхай эрхлэгчдийг дэмжиж ажиллах зэрэг давхардсан тоогоор 152 удаа /нийт санал, хүсэлтийн 38 хувь/ санал, хүсэлт гаргасныг тэмдэглэлд тусгажээ.

d. Баг, хорооны нийтийн хурлын үеэр гарсан бусад санал, хүсэлт

Уул уурхайн төсөл хэрэгжүүлэхийг дэмжсэн болон татгалзсан, Багийн ИНХ, БЗД-тай нягт хамтарч ажиллах, жилийн эцэст үйл ажиллагаагаа тогтмол тайлагнадаг байх, уурхайн эдэлбэр газрыг хаших, мал орж унахаас хамгаалах, тээвэрлэлт хийх зам дагуу малын гарц, тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулах, уул уурхайтай ойр гүний худгуудад тогтмол шинжилгээ, хэмжилт хийх, нутгийн иргэдийн санал бодлыг авч байх зэрэг санал, хүсэлт давхардсан тоогоор 48 удаа /нийт санал, хүсэлтийн 10 хувь/ гаргасан байна.

График 8. Багийн Нийтийн Хурлаас гарсан санал, хүсэлт

3.2.Зөвлөмж

3.2.1. Захиргааны ерөнхий хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.1-д төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлдэг төв, орон нутгийн бүх байгууллагыг захиргааны байгууллага гэж ойлгоно гэж хуульчилсан байна. Иймд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.8-д заасан нутгийн “захиргааны” санал гэдгийг төсөл хэрэгжүүлэгч болон байгаль орчны үнэлгээ хийх эрх бүхий компани янз бүрээр ойлгож, хэрэгжүүлж байгааг /график 5/ буруутгах боломжгүй, харин төсөл хэрэгжих орон нутгийн захиргаанаас санал авч байгаа өнөөгийн хууль эрх зүйн орчин нь төсөл хэрэгжүүлэгчид хүндрэлтэй, олон шат дамжлага, чирэгдэл учруулж болохоор нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

Түүнчлэн асуудлыг хариуцаж санал өгөх албан тушаалтныг тодорхой хуульчлаагүй байдлаас үүдэн тухайн орон нутгийг төлөөлөх эрхгүй этгээд орон нутгийн санал дээр гарыг үсэг зуран байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад ирүүлэх боломж нээлттэй байна.

Монгол Улсын засаг захиргааны нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1-д Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга нь харьяалах нутаг дэвсгэртээ төрийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий засаг төрийн төлөөлөгч мөн гэж хуульчилсан. Мөн Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.3.м-д нутаг дэвсгэрийнхээ байгалийн тодорхой төрлийн баялгийг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, эзэмших тухай иргэдийн нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүсэлтийн талаар гаргасан сум, дүүргийн Хурлын шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах бүрэн эрх сум, дүүргийн Засаг даргад олгогдсон байна.

Орон нутгаас санал авах асуудлыг тухайлан хуульчилсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.4 дахь заалтад Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга энэ хуулийн 19.3-т заасан²³ мэдэгдлийг хүлээн авмагц тухайн талбай байрших сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын болон аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн саналыг авч 30 хоногийн дотор төрийн захиргааны байгууллагад хариу өгөх бөгөөд энэ хугацаанд хариу өгөөгүй бол тухайн саналыг зөвшөөрсөн гэж үзнэ гэж тодорхой зохицуулжээ. Мөн Усны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.2-т Тухайн сав газарт ашигт малтмалын хайгуул хийх, олборлолт явуулах тусгай зөвшөөрөл олгоход тус сав газрын захиргааны саналыг үндэслэнэ гэж нарийвчлан заасан байдаг.

Иймд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.8-д заасан нутгийн захиргааны санал гэдгийг “сум, дүүргийн эсвэл баг, хорооны Засаг даргын санал” гэж өөрчлөн найруулах нь нэг хувилбар байж болно.

Мөн одоо мөрдөгдөж байгаа үнэлгээний хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй байгаа зүйл бол багийн нийтийн хурлыг зохион байгуулж, хуралдуулах үүргийг төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, үнэлгээний компанид оногдуулснаас үүдэлтэй байна. Тиймээс, багийн Иргэдийн Нийтийн Хурлын даргыг байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг хэлэлцүүлэхээр ирүүлснээс хойш 30 хоногийн дотор Багийн нийтийн хурлаар хэлэлцүүлж байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ гэж үүрэгжүүлэх өөр нэг хувилбар байна.

3.2.2. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын тухай хуулийн шинэчлэн найруулгаар орсон чухал зохицуулалт бол төсөл хэрэгжих орон нутаг, тэр дундаа засаг захиргааны хамгийн анхан шатны нэгж болох баг, хорооны иргэдээс саналыг нь авдаг болсон явдал юм. Энэ зохицуулалтын үйлчлэлээс үүдэн иргэд амьдран сууж байгаа нутаг орондоо хэрэгжих гэж

²³ Ашигт малтмалын тухай хуулийн 19.3-д Энэ хуулийн 19.2.2, 19.2.5-д заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл олгох боломжтой гэж үзсэн бол төрийн захиргааны байгууллага нь энэ талаар тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг даргад бичгээр мэдэгдэх бөгөөд түүнд энэ хуулийн 17.1-д заасны дагуу хийгдсэн талбайн зургийг хавсаргана.

байгаа төслийн болзошгүй болон гол сөрөг нөлөөллийн талаар мэдлэг, мэдээлэлтэй, төсөл хэрэгжүүлэгчтэй уулзаж санал, хүсэлтээ хэлэх боломж бүрдсэн байна.

Байгаль орчны багц хуулиуд Улсын Их Хурлаар батлагдаж, мөрдөгдсөн өнгөрсөн 5 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлэхэд олон талын хүндрэлтэй асуудлууд тулгарсныг нэг нь иргэдийн нийтийн хурлын санал, тэмдэглэлийг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланд заавал тусгах асуудал юм. Учир нь, Иргэдийн Нийтийн ээлжид хурал нь жилдээ 1-ээс 2 удаа хуралдах тохиолдол их байгаа тул төсөл хэрэгжүүлэгч, үнэлгээний мэргэжлийн байгууллага хурал хүлээж цаг хугацаа, эдийн засгийн хувьд алдагдалд орж хөрөнгө оруулалтаа алдах зэрэг бэрхшээл гарч байна. Судалгаанд хамрагдсан ашигт малтмалын 297 төслийн байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний тайланд авагдсан иргэдийн нийтийн хурлын тэмдэглэлээс үзэхэд нийт хуралдааны 96 хувь нь ээлжит бус буюу зөвхөн тухайн төслийн асуудлыг хэлэлцэх гэж хуралдсан байна. Ээлжит бус хуралдааныг зарлан хуралдуулах, хуульд заасан хүчинтэй ирцийг бүрдүүлэх асуудал хүндрэлтэй нь судалгааны үр дүнгээр илэрхий болсон. Мөн авто болон төмөр зам, нефть, цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалтын төсөл зэрэг олон аймаг, сум, багийн нутаг дэвсгэрийг хамарч хэрэгждэг төслийн хувьд төслийн нөлөөлөлд өртөх баг бүрээс санал авах боломж хүндрэлтэй, цаг хугацаа их шаардагдах нөхцөл үүсгэж байна.

Дээр дурдагдсан хуулийг нэг мөр хэрэгжүүлэх боломж дутмаг, цаг хугацаа их шаардагдаж байгаа байдлыг өөрчлөхийн тулд: *төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тогтоол, тэмдэглэлийг* нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгахаар хуулийн зохицуулалтыг өөрчлөж болох боловч сөрөг тал нь нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэд биш, сумын төвийн хэсэг бүлэг эрх бүхий хүмүүсийн үзэмжээр асуудлыг шийдвэрлэх байдалд хүрч болзошгүйг юм.

3.2.3. Одоо мөрдөгдөж байгаа Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн холбогдох зохицуулалтад иргэдийн нийтийн хурлын *санал* гэж хэлбэржсэн байх бөгөөд Монгол Улсын засаг захиргааны нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1-д Хурал хэлэлцсэн асуудлаар *тогтоол* гаргах бөгөөд түүнийг тухайн Хурлын хуралдаанд оролцсон төлөөлөгчдийн болон баг, хорооны Хурлын хуралдаанд оролцсон иргэдийн олонхын саналаар тус тус батална гэж заасан байх тул өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөлд тогтоол гэж дусгах нь хуульд нийцэх юм.

3.2.4. Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн доторх бүрдэл, агуулга, шинэлэг бүтээлч байдал болон Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулиар заасан зарим бүрдүүлбэр хангалтгүй буюу шаардлага хангахгүй байна. Тухайлбал, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.4-т заасан Төслийн нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийж байгаа хуулийн этгээд тайлан боловсруулах явцдаа төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаа, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэд, оршин суугчдаас албан ёсоор санал авч, хэлэлцүүлэг зохион байгуулна гэсэн зохицуулалтын хэрэгжилт тун хангалтгүй байгааг онцгой анхаарах шаардлагатай. Хэрэв одоо өргөн мэдүүлэх гэж байгаа хуулийн өөрчлөлтөөр сум, дүүргийн хурал тогтоол гарган, тэмдэглэл үйлдэж Засаг даргаар дамжуулан байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлэх тохиолдолд төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэд, оршин суугчдаас албан ёсоор санал авч, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах нь иргэдийн санал, хүсэлтийг сонсох, төсөл хэрэгжүүлэгч тухайн орон нутагт явуулах үйл ажиллагааг зөв таниулах ач холбогдолтой.

Харин Төслийн нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийж байгаа хуулийн этгээд тайлан боловсруулах явцдаа төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаанаас санал авах талаар зохицуулсан хэсэг нь хуулийн давхардал үүсгэх, төсөл хэрэгжүүлэгчид хүндрэл учруулахаар байх тул хасах саналтай байна.

3.2.5. Багийн Нийтийн Хуралд оролцсон ирцийн мэдээнээс хүйс болон насаар ялган харах боломжгүй байсан учир нь ирцийг зөвхөн тоон утгаар тэмдэглэлд тусгасантай холбоотой. Ирцийн мэдээ нь тухайн хурлын шийдвэр хүчин төгөлдөр эсэхийг шийдвэрлэх чухал суурь ойлголт тул тусгайлсан маягтын загвар байгаль орчин, аялал жуучлалын сайдын тушаалаар /2014 оны А-117 дүгээр тушаалд нэмэлт оруулах/ баталж, нийтээр мөрдүүлэх шаардлагатай байна. Ирцийн бүртгэлийн маягтын түрүү хэсэгт Багийн Нийтийн Хурал хаана, хэзээ, ямар төслийн Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ болон Байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг хэлэлцсэн талаар тодорхой тусгаж, бүрдүүлбэрийг хүснэгт 22-т заасны дагуу боловсруулах саналтай байна.

Хүснэгт 43. Багийн Нийтийн Хурлын Ирцийн бүртгэлийн загвар

Овог нэр	Регистрын дугаар	Утасны дугаар	Дэмжсэн эсэх /тийм, үгүй/	Гарын үсэг
----------	------------------	---------------	---------------------------	------------

Дээрх байдлаар ирцийн бүртгэлийг авдаг болвол хуралд оролцогчдын нас, хүйс, дэмжсэн үгүйг мэдэж болохоос гадна хамгийн чухал нь хурал хуулийн хүчин төгөлдөр болсон эсэхийг тогтоох боломж бүрдэх юм.

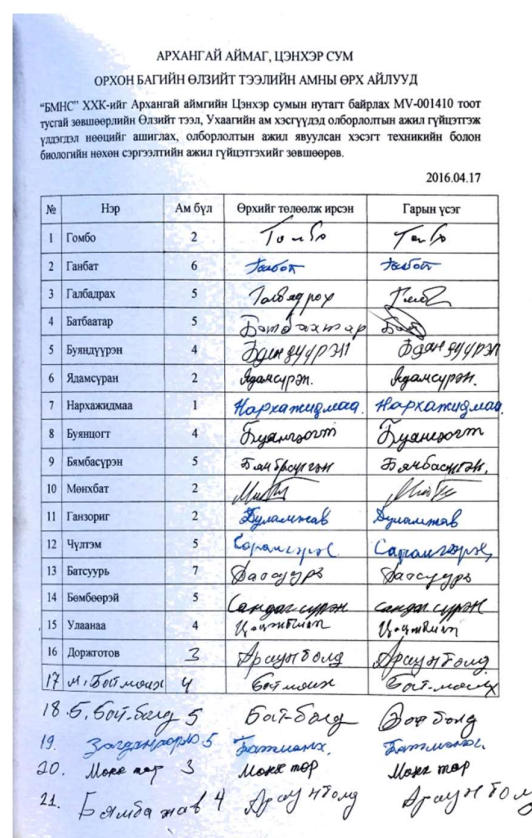
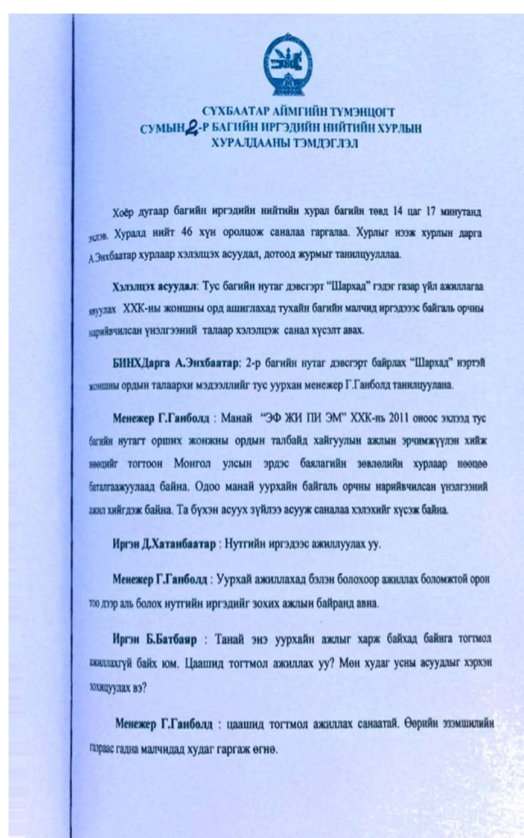
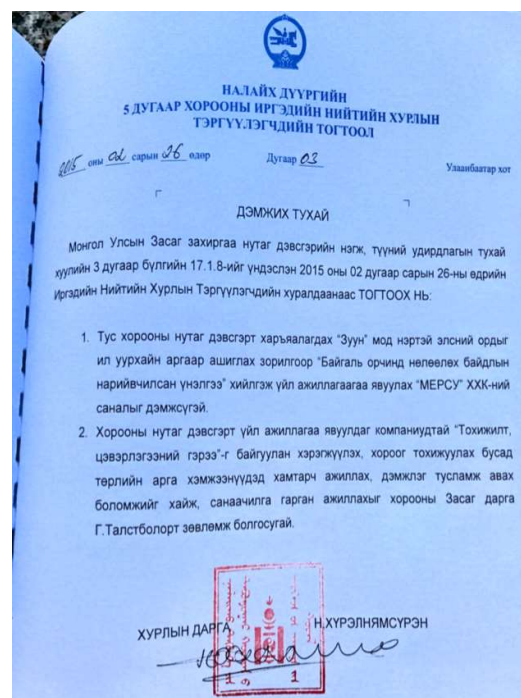
3.2.6. Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ хийх эрх бүхий аж ахуйн нэгжүүд тайлан боловсруулахдаа Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны А-117 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчинд нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний аргачлал батлах тухай” арга зүйг баримтлан ажиллах явдал учир дутагдалтай байна. Жишээлбэл, байгаль орчны төлөв байдлыг тодорхойлоход шаардлагатай нэмэлт судалгаа хийх; төслийн үйл ажиллагаа явагдах, түүний нөлөөлөлд өртөж болзошгүй нутаг дэвсгэрийн хил хязгаар-(өндөр нарийвчлалтай GPS, дифференциал GPS, электрон тахеометр г.м сүүлийн үеийн хэмжих багаж, GIS, MapInfo, Erdas, Surfer зэрэг програм хангамж ашиглан)-ыг нарийвчлан тогтоох, зохих хураангуйлалтай газрын зурагт буулгах болон дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээг тодорхойлохдоо биологийн олон янз байдлын суурь нөхцөл байдлыг үнэлсний дараагаар дүйцүүлэн хамгаалах экосистемийн төрөл, амьтан, ургамлын зүйл тус бүрээр тодорхойлох зэрэг чухал ач холбогдолтой асуудлууд орхигдох буюу хангалтгүй түвшинд хийгдсэн байгаад анхаарч ажиллах, цаашид үнэлгээний тайлангийн чанарыг эрс сайжруулах, төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаа, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэдийн нийтийн хурлын санал, тэмдэглэлийг эх хувиар, эсхүл баримт бичгийн хуулбар хувийг байгууллагын тэмдгээр баталгаажуулан хавсаргах шаардлагатай байна.

Мөн үнэлгээний тайлангуудын агуулга хооронд адилхан, хуулбарласан байдал нэн түгээмэл, орон нутгийн санал, тэмдэглэлийг дэс дугаарлаж тайланд хавсаргадаггүй байдлаас үүдэн нэг тайланг олон дахин эргүүлж үзэх, холбогдох хэсгийн хайх зэргээс зөвлөх үйлчилгээний ажлын явц удаашрахад хүрч байсныг тэмдэглэх нь зүйтэй.

Дөрөв. Шинэчлэн найруулах болон нэмэлтээр оруулах эрх зүйн актын төсөл

Жич: Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах талаар захиалагч байгууллагын саналын хүрээнд доорхи үзэл баримтлал дээр ажилласан болно/

5.1. Нийтлэг шаардлага хангаж буй санал, тэмдэглэл, ирцийн хуулбар

Баян-Овоо багийн иргэдийн нийтийн хурлын
хуралдааны иршийн бүртгэл

2015 оны 09 сарын 03 өдөр

№	Овоо нэр	Гарын үсэг
1	А. Ганзориг	А. Ганзориг
2	Г. Мөнхсайхан	Г. Мөнхсайхан
3	М. Гансүх	М. Гансүх
4	З. Мөнхтүвшин	З. Мөнхтүвшин
5	Н. Нарангуй	Н. Нарангуй
6	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
7	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
8	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
9	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
10	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
11	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
12	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
13	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
14	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
15	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
16	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
17	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
18	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
19	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
20	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
21	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
22	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
23	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
24	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
25	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
26	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
27	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
28	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
29	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
30	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
31	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
32	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
33	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
34	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
35	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
36	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
37	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд
38	Н. Нарангуйн хүүхдүүд	Н. Нарангуйн хүүхдүүд

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
САЙХАНДУЛААН СУМЫН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧИЙН
ХУРАЛ

Утас: (705) 249-01

2015.12.06 № 58

Санал хүргүүлэх тухай

БАЙГАЛЬ ОРЧИН НОГООН
ХӨГЖЛИЙН ЯАМАНД

Манай сумын нутаг дахь Үнэгтийн гөлтөний ордны /12169 А/ эзэмшигч "Эрэл" ХХК-аас байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тодотгол ажлыг иргэдийн байгууллага болох "ЭВ ЭЖ" ХХК-ий тайлантай сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын тэргүүлэгчид танилцлаа.

Уг тайланд Үнэгтийн гөлтөний ордны шинэчилсэн ТЭЗҮ-д /2012/ тусгасан эдийн засгийн үр ашгийн тооцоог үндэслэн уул уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмжийн дагуу байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх зардал түүнтэй дүйцүүлэх арга хэмжээг сум орон нутагт зохион байгуулах талаар мөн уг төслийн нийгэм эдийн засгийн ач холбогдлыг дэлгэрэнгүй харуулсан тайлангийн төслийг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын тэргүүлэгчдийн 57,1 хувь нь дэмжиж байна.

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2013 оны 22 дугаар хуралдааны тэмдэглэлийг хавсаргав.

ДАРГА ЭРДЭНЭЖАРГАЛ

НАЛАЙХ ДҮҮРЭГ
5 ДУГААР ХОРООНЫ ЗАСАГ ДАРГА

12790 Улаанбаатар хот, Налайх дүүрэг,
5 дугаар хороо, Нисхийн гудамж
Утас: 5023-6511

2015.05.14 № 61
танай 2015.05.06-ны № 84

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖИЛ,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМНЫ ХҮРЭЭЛЭН БҮЙ
ОРЧИН, БАЙГАЛИЙН НӨӨЦИЙН УДИРДЛАГЫН
ГАЗРЫН ДАРГА Г.НЯМДАВАА ТАНАА

Тус хорооны нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулдаг "Мерсу" ХХК-ны Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлантай танилцаад бидний зүгээс татгалзах зүйлгүй болно.

ЗАСАГ ДАРГА Г.НЯМДАВАА ТАНАА

5.2. Нийтлэг шаардлага хангахгүй санал, тэмдэглэл, ирцийн хуулбар

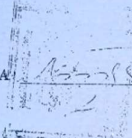
**СЭРГЭЛТЭЙМАГ
ОРХОНГУУЛ СУМЫН БАЙНЦОЛТ 2-Р БАГИЙН
ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХУРЛЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ, ИРЦИЙН ХУУЛБАР**

2016 оны 01 сарын 01 / Дугаар 01 / Байнгын

Байгаль орчинд нөлөөлөх үнэлгээний тухай.

Монгол Улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйл, 23-р зүйлийн 12 дахь заалт, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4-р заалт болон хурлын шийдвэрийг үндэслэн **ТОГТООХ НЬ:**

1. "Ирмүүн босго" ХХК – ний алтны шороон ордны олборлох төслийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлыг нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэхийг зөвшөөрсүгэй.
2. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний гүйцэтгэлд хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчны улсын байцагч /Ш.Алхбаар /, багийн засаг дарга /Л.Нямдорж/ нягт даалгасуйт.
3. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын төлөвлөгөөний дагуу нөхөн сэргээгдэх ажлыг иж бүрэн хийж газрын гадаргууг хөрсжүүлэх боломжгүй нөхцөлд хөрс сийжруулах мод, бутлаг сонгон тарих холбогдох хууль дүрмийг мөрдөж ажиллахыг "Ирмүүн босго" ХХК-ний захирал Х.Цогтоо-д даалгасуйт.

ДАРГА **Л. ХОРОЛСҮРЭН**

**АРХАНГАЙ АЙМГИЙН ЦЭНХЭР СУМЫН ОРХОН БАГИЙН
ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХУРЛЫН ТЭМДЭГЛЭЛ**

_____ оны _____-р сарын _____-ны өдөр Дугаар _____ Цэнхэр сум

ХЭЛЭЛЦСЭН НЬ:

Орхон багийн Иргэдийн нийтийн хурал 2016 оны _____ дүгээр сарын _____-ны өдрийн _____ цагт багийн төвд болов. Хуралд багийн иргэд, малчдыг төлөөлсөн _____ хүн оролцож багийн хурлын ирц 100 хувьтай хуралдла.

Хурлыг нээж багийн Иргэдийн нийтийн хурлын дарга Ч.Б.Олзсүх үг хэлсэнид дараа багийн Иргэдийн нийтийн хурлаар хэлэлцэх асуудлыг төлөвлөгөөг танилцуулав.

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ:

Хурлаар тус багийн нутаг дэвсгэр Бодонтын аманд алтны шороон ордны үйл ажиллагаа явуулах 12004А тоот тусгай зөвшөөрөлтэй "Алтандорнод Монгол" ХХК-ийн хэрэгжүүлэх төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн төслийг тус төсөл хэрэгжих багийн нутаг дэвсгэрт амьдардаг малчид, иргэдээр хэлэлцүүлж санал бодлыг сонсох асуудлыг эхэлж хэлэлцүүлээ.

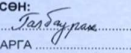
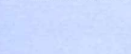
Төсөл хэрэгжүүлэгч уул уурхайн компанийн төлөөлөгчид байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний талаар нутгийн иргэдэд тодорхой тайлбарлан танилцуулж, орон нутгийн иргэд, малчдын асуусан асуултуудад хариулав.

Тус төслийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгагдсан тухайн төсөл хэрэгжих орчны байгаль орчны төлөв байдал, төслийн зүгээс байгаль орчин, хүн амын эрүүл мэндэд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг бууруулах, багасгах, арилгах арга хэмжээ, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, нөхөн сэргээгдэх төлөвлөгөө зэргийн талаар дэлгэрэнгүй тайлбар өглөө.

Үнэлгээтэй холбогдуулж нутагт уул уурхайн төсөл хэрэгжүүлэхэд шинэ техник технологи нэвтрүүлэх, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад санаачилгатай ажиллах талаар зөвлөмж өглөө.

ШИЙДВЭРЛЭСЭН НЬ:

Багийн Иргэдийн нийтийн хуралд оролцсон иргэд, малчдын 100 хувийн санлаар "Алтандорнод Монгол" ХХК-ийн 12004А тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий Бодонтын амны алтны шороон орд төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн төслийг дэмжиж, энэ тухай багийн иргэдийн нийтийн хурлын тогтоол гаргах нь зүйтэй гэж үзэв.

ТЭМДЭГЛЭЛ ХӨТӨЛСӨН:
ХУРЛЫН ДАРГА **Ч. Б. ОЛЗСҮХ**
НАРИЙН БИЧИЙН ДАРГА **Ч. Б. ОЛЗСҮХ**

**СУХБААТАР АЙМГИЙН УУЛБАЯН СУМЫН ЖАВХЛАНТ
БАГИЙН ОЛОН НИЙТИЙН ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2016.03.16

САНАЛ ДЭМЖИХ ТУХАЙ

Сүхбаатар аймгийн Уулбаян сумын Жавхлант багийн нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй "Сунхунголд" ХХК-ны оруулсан асуудлыг хэлэлцээд, Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1 дэх заалтыг үндэслэн багийн иргэдийн нийтийн хурлаас **ТОГТООХ НЬ:**

1. "Сунхунголд" ХХК-ий Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг хангалттай хэмээн үзэж дэмжсүгэй.
2. Орчны тоосжилт, байгаль орчныг бохирдоос хамгаалах, хариуцлагатай уул уурхайн чиг үүргийг биелүүлэх, сумын Засаг даргатай байгуулсан гэрээний хэрэгжилтийг бүрэн хангаж ажиллахыг "Сунхунголд" ХХК-д үүрэг болгосуйт.

БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХУРЛЫН
ДАРГА **Г. ГАНЧИМЭГ**

**ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ДЭЛГЭРХАНГАЙ СУМЫН
ХОЕР ДУГААР БАГИЙН ИРГЭДИЙН
НИЙТИЙН ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2016 оны 03 сарын 25 өдөр Дугаар 102 ХАШААТ.

Зөвшөөрөл олгох тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.8 дахь заалтыг үндэслэн багийн Иргэдийн нийтийн хурлаас **ТОГТООХ НЬ:**

1. Тус багийн нутгийн Ширээ уул-2 нэртэй газарт гөлтгөнө олборлох үйл ажиллагаа явуулах ашиглалтын талбайдаа БОНЕН-ын үнэлгээ хийлгэхийг зөвшөөрсүгэй.
2. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг багийн Засаг дарга, багийн нийт иргэдэд үүрэг болгосуйт.
3. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын тухай төлөвлөгөөний дагуу нөхөн сэргээлт хийж, газрын гадаргууг хөрсжүүлэх, сайжруулах, олон салаа зам гаргахгүй байх арга хэмжээ авч багийн иргэдтэй хамтарч ажиллахыг "Түмэн тал" ХХК, /Н.Нансал/-д даалгасуйт.

БАГИЙН ИНХ-ЫН ДАРГА **Н. БАЯСГАЛАН**

БАЙЭХОНГОР АЙМГИЙН БОЛБОГТОР СУМЫН
II БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХҮҮЛЭЙН
ТОГТООЛ

Огноо 2013 оны 08 сарын 14 өдөр Дугаар 05 Хял тооно 1

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖЛИЙН
ЯАМАНД

Монгол улсын "Байгаль орчны үнэлгээний тухай" хуулийн 4.18.15.4-т заасны дагуу БИНХ-д санал оруулаж, хэлэлцүүлэг зохион байгуулахад "Ай Эн Ди" ХХК-ний MV-017405 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайд олборлох үйл ажиллагаа явуулахад нутгийн иргэдийн зүгээс татгалзах зүйлгүй тул, 100%-ийн саналаар иргэд дэмжсэнийг уламжлав.

 ШЭНХБОЛД

ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ МАНЛАЙ СУМ/ БАЙГАЛЬ ОРЧИН НОГООН
ӨГӨӨМӨР БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХӨГЖЛИЙН ЯАМАНД/
ХҮҮЛЭЙН ТОГТООЛ

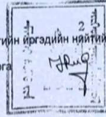
2013 оны 08 сарын 14 өдөр дугаар 05 Үйзэн

/Санал хүргүүлэх тухай/

Өмнөговь аймгийн Манлай сумын өгөөмөр багийн нутагт 2012 оны 11-р сараас МАК компани нь соронзон хайгуул хийхдээ Манлай сумаас өгөөмөр баг хүртэлх 42 км замыг эвдэж машин явах боломжгүй болгон орхисоныг дараагийн ажил хийгдэхээс өмнө засаж янзлах хэрэгтэй байна. /Тус замыг 2012 оны 08-р сард хусаж сайжруулсан байсан/

Манлай сумаас Өгөөмөр баг хүртэлх 42 км замыг засаж сайжруулсаны дараа дараагийн ажлаа эхлэх,

Өрмийн ажлаа хийхдээ тухайн газарт ус гаргаж ажиллана гэж байгаа тул тус худгийг ажиллаа дуусгаад буцахдаа ойр орчмын малчид малаа усах бүрэн боломжтой /Дооногт Нацос, мотор/ -той болгон багийн удирдлагад хүлээлгэж өгөх, өрөм хийж байгаа талбайд нэг замаар ирж, очих шаардлагатай байгаа тул дээрх асуудалаар МАК компанид шаардлага тавиж өгнө үү.

Өгөөмөр багийн иргэдийн нийтийн хурлын дарга Н.Пунцагболд

АРХАНГАЙ АЙМГИЙН
ЦЭНХЭР СУМЫН Цэцэн
БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН
ХҮҮЛЭЙН ТОГТООЛ

2016 оны 2 сарын 3 өдөр Дугаар 5 Алтан-Овоо

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖИЛ,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМАНД

Байгаль орчны үнэлгээний тухай хуульд заасны дагуу Архангай аймгийн Цэнхэр сумын Орхон багийн ИНХ-д "Алтайгоулд" ХХК-ийн Харгуйтын ордон 12470 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд олборлох үйл ажиллагаа явуулах талаар санал оруулж хэлэлцүүлэг зохион байгуулахад иргэдийн зүгээс татгалзах зүйлгүй тул 100%-ийн саналаар иргэд дэмжсэнийг уламжлав.

Жич: ИНХ-ын тэмдэглэлийг хавсаргав.

 ШЭНХБОЛД

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын Урт багийн ИНХ-н тэмдэглэл

2016.04.21 Урт

Урт багийн ИНХурал Урт багийн Засаг даргын өрөөнд 11:00 цагт эхэлж хуралд Урт багийн Иргэдийн нийтийн хурлын дарга А.Нямцоо, тэргүүлэгч Ж.Ганбаатар, Т.Дүүмаам, нар оролцов. Хурлыг Урт багийн ИНХ-н дарга А.Нямцоо удирдан явуулав.

Хуралд хэлэлцэх асуудал:

- Урт багийн нутагт байрлах "Өсөх зоос" ХХК-ны "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ"-нд санал оруулах тухай.

Хэлэлцсэн нь:

"Өсөх зоос" ХХК-ны "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ"-ний холбогдох материалыг Урт багийн засаг дарга Л.Пүрэвдорж тэргүүлэгчдэд уншиж танилцуулав.

Тэргүүлэгчдийн хэлсэн үг:

ИНХ-н дарга А.Нямцоо:

Манай багийн нутаг дэвсгэрт маш олон уурхай үйл ажиллагаа явуулдаг. Үүнтэй холбоотой байгаль орчны бохирдол, агаарын тоосжилт зөвшөөрөгдсөн хэмжээгээс их байдаг. Малын балчээр хумигдсан, хаа сайгүй зам гарах болсон. Багийн төвийн гадна талд мод тарьж ногоон байгууламжтай болгох. Үнэлгээнд тусгагдсан байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн ажлыг цаг хугацаанд нь чанартай хийж гүйцэтгүүлэх саналтай байна.

Тэргүүлэгч Т.Дүүмаам

Ер нь уул уурхайн компаниуд олноор бий болсон нь өнгөний болоод гүний усыг асар их хомсдолд оруулж байна. Говийн ард иргэд, амьтан, ургамалд ус гэдэг ямар чухал зүйл вэ гэдгийг маш сайн олгож усны зохистой хэрэглээг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх. Мөн уурхайн шүүрлийн усыг тогтоон барих, мал аж ахуй болон газар тариаланд ашиглах боломжийг судалж нэн даруй бодит ажил болгох саналтай байна.

Шийдвэрлэсэн нь:

- Хуралд оролцогчид өөр ямар нэгэн санал байхгүй гэснээр хурлыг 11:21 минутанд хаалаа.

Тэмдэглэл хөтөлсөн: Ж.Ганбаатар
Танилцсан: А.Нямцоо А.Нямцоо

5.3. Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ хийх эрх бүхий аж ахуйн нэгжийн жагсаалт

